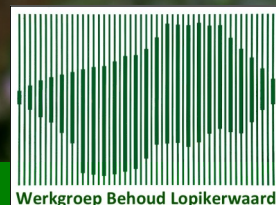

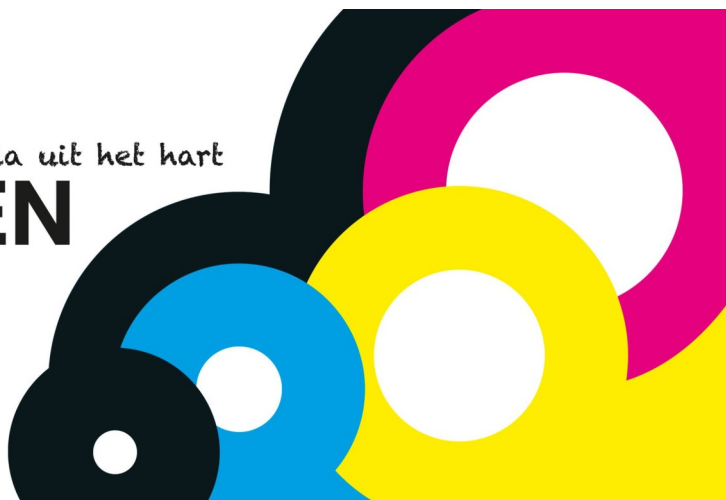
JAARGANG 40 - Nummer 124 - APRIL 2020

75 JAAR
VRJHEID

WBL Magazine

UITGAVE VAN DE WERKGROEP BEHOUD LOPIKERWAARD

LANDWINKEL DE FRUITWAARD

Oudeslootseweg 3, 3411 MP Jaarsveld

tel: (0348) 55 38 38 www.fruitwaard.nl

OPEN : do en vrij 10 - 16 u, zat 10 -13 u

in juni/juli (kersenseizoen) ma t/m za van 10 tot 17 u

Mandwerk op maat

Alle soorten stoelenmatten

Hout-en Picknickmanden

Verassend veel deco-artikelen

Landelijk houten meubelen

www.broedkorf.nl

natuurlijk en avontuurlijk interieur!

Mandenmakerij de Broedkorf

Het Statenland 3, Oudewater, 0348-562396

In 't Witte Paard

**VOOR AL UW FEESTEN,
PARTIJEN EN (ZAKELIJKE)
BIJeenKOMSTEN!**

**BRUILOFTEN, PARTIJEN
DINERS**

**KOUDE / WARMER BUFFETTEN
KOFFIETAFELS, CATERING
ALL-INN ARRANGEMENTEN
VERGADERINGEN
LUNCHES**

In 't Witte Paard
Partycentrum

Cabauwsekade 42
3411 EC CABAUW (gem. Lopik)
(0348) 55 15 32 / 06 20 65 81 49

voor meer info: www.inhetwittepaard.nl

COLOFON

WBL Magazine

is een uitgave van de Stichting Werkgroep Behoud Lopikerwaard (WBL).

De stichting is ingeschreven in het stichtingenregister K.v.K. onder nr. 41179802.

Kopij en info aan:

Redactie WBL Magazine
Moerasbos 25
3411 WD Lopik
0348-553006 /
06-10302055

Samenstelling redactieteam

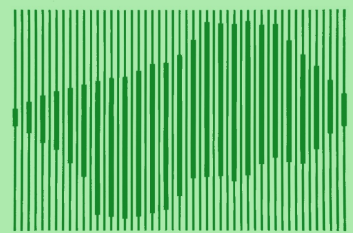
Tineke Honkoop
Wim van der Putten
Theo Hattink

Vormgeving & opmaak

Jan Kooijman

Foto omslag:

Jan Kooijman

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Een woordje vooraf

Van de redactietafel

Op 4 februari van dit jaar zaten wij als redactie bijeen. We bespraken de inhoud voor dit WBL Magazine. Niemand kon toen bevroeden waar wij ons 8 weken later in zouden bevinden. Behalve Wim van den Putten, gepensioneerd dierenarts in de Lopikerwaard en zeer gewaardeerd redactielid. Wim had de behoefte om over zoönosen te schrijven. We wisten toen al dat het Coronavirus, ontstaan in China, een virus is dat voorkomt bij vleermuizen. In China worden vleermuizen geconsumeerd. Het virus kon zich een tijdlang ongemerkt verspreiden, eerst in China, later over de gehele wereld. Ik vertel u vast: het is een 10- pagina tellend verhaal geworden over dit fenomeen. Wij als redactie vonden het dit keer belangrijk om in deze bizarre tijden extra ruimte te maken voor dit interessante en informatieve verhaal. Uit Oudewater hebben Hans de Jong en Wout van Kouwen en uit Lopik Joop van Vliet een prachtig verhaal geschreven over 75 jaar Vrijheid. Verhalen die nog niet bij iedereen bekend zijn en die we nu zijn vastgelegd op papier. Tijdens de voorbereiding kwam ik op theevisite bij Joop van Vliet. Hij had zelf ooit onderzoek gedaan naar het Kerkepad bij Benschop (WBL Magazine

januari 2020) en had naast een overzichtelijk kaartje nog wat aanvullend informatie. Ook Bram van Oord beschikte over extra informatie. Wij als redactie zien dat graag. Wij nodigen onze lezers dan ook van harte uit om ons van informatieve verhalen te voorzien. Ondanks dat de wereld op z'n kop staat gaat de lente gewoon z'n gang. Gelukkig maar! Daarom weer een mooie wandeling van Peter Both langs de Hollandsche IJssel. Zolang we afstand houden tot de medemens kunnen we vooralsnog blijven wandelen. Keep calm and keep walking .. en blijf lezen !

Veel leesplezier!

Laatste nieuws

Vlak voor de deadline van dit Magazine lazen we in het Algemeen Dagblad (26 maart jl.) dat de Provincie en de U 16 gemeenten in het kader van de energietransitie afspraken hebben gemaakt. Dit sluit mooi aan bij het voorwoord van de voorzitter (pag. 3 en 4) en het artikel over Rijnenburg. We citeren enkele passage uit het artikel:

“voor meer duurzame energie in regio Utrecht zijn tientallen grote nieuwe windmolens nodig”

“tientallen turbines langs snelwegen, spoorlijnen en het Amsterdam-Rijnkanaal moeten bijdragen”

“panelen in een zonneweide zijn tot 3 meter hoog, daar kijk je niet overheen in een veenweidenlandschap”

“de stad Utrecht wil ruimte maken voor acht turbines van 230 meter hoog in de polder Rijnenburg”

door Wim van der Putten

foto: Gerrit Aantjes en Wim van der Putten voor het transformatorhuisje

Het vervolg

Zonnepanelen op boerendaken (2)

We zijn nu weer 4 maanden verder. Bij mijn vorige bezoek op deze bedrijven was men met man en macht bezig om die duizenden zonnepanelen op die enorme daken van stallen en schuren te leggen. Als het dan toch gaat gebeuren leg dan maar alles vol, zullen ze wel gedacht hebben. Bij de gebr. Verweij uit Polsbroek zijn dat er 3600 en bij de gebr. Aantjes uit Lopikerkapel 1700. Het zijn maar getallen, bij het aanschouwen ervan maakt het toch wel indruk.

Dat een van de veehouders bij mijn vorige bezoek verzuchtte “waar ben ik toch aan begonnen” was niet zo vreemd. Dakconstructieonderzoek, accountant, de bank maar ook de vergunningen, welke zonnepanelenleverancier en stroomafnemer gaat het regelen en is het allemaal technisch wel mogelijk, waren bepaald niet bemoedigend. Eindelijk liggen de zonnepanelen nu te glinsteren in een stralende en heldere voorjaarszon en zouden ze volop duurzame stroom moeten gaan leveren.

Maar zo eenvoudig gaat het niet, bijna 2 miljoen kwh kan niet zomaar door het gewone huishoudelijke stroomkabeltje van het gewone stroomnet. Zij behoren nu tot de grote jongens onder de elektriciteitsproducenten met alle daarbij behorende complexe processen. Elke schuur heeft een serie van stroomomvormers (zie foto) die van die gelijkstroom in wisselstroom omzetten die deze via meerdere polsdikke stroomkabels naar het aan de openbare weg gelegen transformatorhuisje, moeten brengen. Vanaf die transformator gaan er weer drie dikke kabels onder de openbare weg door naar het hoofdspanningsnet van Stedin. (I die polsdikke kabels vanaf die schuren doorkruisen het boerenerf als de vliegtuigcondensstrepen boven

Schiphol. Er zijn bedrijven die pijpen honderden meters verticaal de grond in kunnen boren, zo zijn er gelukkig ook die dat horizontaal kunnen. Een soort elektronisch aangestuurde super-mol trekt buizen onder het erf, huis, oprit en boomgaard door. Het kost wel wat maar voorkomt wel heel veel grafwerk en ongemak.

Bij de gebr. Aantjes is dat allemaal achter de rug en heeft op dinsdag 17 maart een Stedin-official met veel kracht een hendel als van stoomlocomotief overgehaald en zou de zonne-elektriciteit moeten gaan stromen.

Bij de Gebr. Verweij is Stedin nog druk bezig om het transformatorhuisje te verbinden met het hoogspanningsnet, waarvoor ze 3 dikke kabels onder de weg moeten doorgraven.

Met de zomer voor de boeg moet de elektriciteit- en subsidiestroom gaan stromen en komt er hopelijk wat van die kleine twee miljoen aan investeringen weer terug.

Volgens de zonnepanelenleverancier leveren de panelen over 25 jaar nog 80% van de huidige opbrengst. Laten we daar maar op vertrouwen.

Ik heb waardering voor de inzet en doorzettingsvermogen van deze 2 veehouders en hopelijk hebben zij met hun pioniersinstelling de spits eraf gebeten en volgen er nog meer.

Wim Boesten,
voorzitter WBL

Bestuur WBL

Voorzitter:

Wim Boesten

Secretaris:

Wim van der Putten

06-51503306

Penningmeester:

Leo van den Berg

06-22468863

Leden van het bestuur

Henriette Keijzer

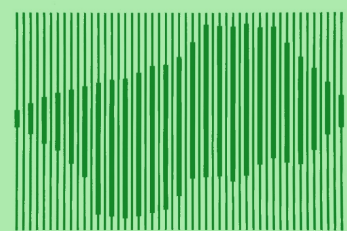
06-24532952

Irene Schuller

06-28407546

Marco Buitelaar

06-42916424

Wergroep Behoud Lopikerwaard

Even bijpraten

Van de voorzitter

Terwijl de Provincie na de verkiezingen van 2017 druk bezig is met de Omgevingsvisie 2021, welke in de toekomst leidend zou kunnen zijn voor het provinciale beleid, hebben de gemeentes in de provincie Utrecht ook een visie opgesteld. Het samenwerkingsverband van de gemeentes kreeg de naam U10 mee. Sinds de provinciale herindeling, waardoor de Vijfherenlanden aan Utrecht is toegevoegd, heet het U16.

Zo hebben de gemeentes een plan gemaakt voor de energietransitie en is een woonvisie opgesteld. Er moeten volgens deze visie in de provincie Utrecht 100.000 woningen gebouwd worden en dat getal is dan nu ook het *Nieuwe Mantra*. Groene Hart of niet: er moet gebouwd worden!

En als je zo voor de provincie een en ander uitwerkt dan kun je ook om gunsten vragen. Toch?

De IJsselsteinse wethouder liet weten: "voor wat hoort wat", daarmee refererend aan de diepste wens van IJsselstein om buiten de rode contouren te kunnen bouwen." Ja, we werken mee aan plannen voor de energietransitie en dan moet daar wat tegenover staan." Gelukkig heeft de Provincie over het bouwen buiten de

rode contouren het laatste woord.

In dit voorwoord richt ik me op het gedachtengoed van U16 aangaande de energietransitie. Wat zien we o.a. in dit verband? Plannen om her en der windmolens te plaatsen, versnipperd in ons gebied. Het lijkt wel of iedere gemeente ze aan zijn grens zet. En, tot onze grootste ontzetting, een heel regiment aan de Lekdijk. Men gaat totaal voorbij aan de schoonheid van de Lek met zijn prachtige uiterwaarden die o.a. dienst doen als foerageerplaatsen en rustgebieden voor vogels.

Uiteraard zullen we ons daar enorm tegen verzetten. Wie bedenkt zo 'n locatie? De overkant (Vijfheerenlanden) heeft letterlijk het nakijken tegen deze misplaatse locaties. Of gaat deze gemeente ook windmolens aan de Lek plaatsen zodat wij er tegen aan kijken? Natuurlijk zijn we als WBL voorstander van energietransitie. Maar we zullen ons inzetten voor minder kwalijke locaties en zeker geen verrommeling in het groene Hart toestaan.

Beter is het om ze in te passen bij bestaande infrastructuur zoals het Amsterdam Rijnkanaal, A12 en A2. Plannen in Rijnenburg wijzen in die richting (zie elders in dit Magazine).

vervolg "Van de voorzitter"

Zonnepanelen op de grote, ontsierende, distributiecentra, die als blokkendozen in het landschap verzezen zijn ligt voor de hand. Waarom is dit niet als voorwaarde opgenomen bij de afgifte van de bouwvergunning? In onze ogen dient de energietransitie met beleid en voorzichtige stappen in gang gezet. De simpele kreet "de woningen moeten van het gas af" is m.i. kortzichtig. Naast de mogelijkheden voor zonnepanelen en windmolens wil ik wijzen op een fraai en veelbelovend initiatief: waterstof. Dit kan belangrijk zijn. Immers, transport kan plaats vinden via ons bestaand gasleiding-netwerk en het kan met weinig aanpassingen geschikt worden gemaakt

om op te koken en onze huizen te verwarmen.

Zo hebben Shell, Gasunie en Groningen Seaports in Groningen plannen gemaakt voor een enorm windmolenpark, waarmee groene waterstof kan worden geproduceerd. In de Eemshaven is hiervoor een enorme elektrolyzer gepland. Deze groene waterstof wordt in eerste instantie gebruikt in de industrie. In de toekomst kunnen maar liefst 12,5 miljoen Nederlandse huishoudens op deze wijze van energie worden voorzien via het zogeheten NorthH2 project, welk een substantiële bijdrage levert aan het Klimaatakkoord en de Europese Green Deal.

Laten we hopen dat dit project een groot succes wordt.

Op het kaartje hierboven zijn in kleur alle plaatsingsmogelijkheden voor windmolens (langs bestaande infrastructuur) aangegeven. (uit: ENERGIE-TRANSITIE REGIO U16, een verkenning van energie-verbruik en potenties, dec. 2018)

Vogels kijken voor binnenblijvers

Niets te doen door het corona-virus? Voor vogels kijken hoef je niet naar buiten! Beleef de Lente van Vogelbescherming Nederland opent drie extra webcams: bij de koolmees, de merel en de kauw. Drie tuinvogels die bijna iedereen wel in de tuin ziet verschijnen, mits deze groen genoeg is. Nu kan iedereen via Beleefdelente.nl ook zien wat er in het nest gebeurt.

Kauw, koolmees en merel

Beleef de Lente opent nu extra camera's bij drie tuinvogels: de kauw, de koolmees en de merel. Kauw en koolmees broeden in een nestkast, waarbij zowel een camera binnen als buiten de kast is gemonteerd. De merel heeft zelf een nest geregeld. De vorige edities niet aanwezig, maar weer terug van weggeweest is de

merel. De merel heeft een nestje gebouwd met wat takjes en mos onder een dakgoot. Inmiddels heeft het mannetje het nest al aan het vrouwtje laten zien. Dit kan tot wat moois gaan leiden.

De koolmees is als vaste klant niet meer weg te denken uit Beleef de Lente. Vorig jaar bracht het mezenpaar een succesvol broedsel voort. Hopelijk is dat ook weggelegd voor de mezen die zich nu voor de lens begeven.

De kauwen, vorig jaar nog brutale krakers van de kerkuilenkast, hebben dit jaar een eigen woning toebedeeld gekregen. En niet zomaar één: een heuse twee-onder-een-kap. Wie weet zorgt dit ervoor dat een extra paartje kauwen (typische koloniebroeders) zijn intrek neemt.

beleefdelente.nl

Met nieuwe vogels bij de soorten die al druk doende zijn, valt er voor de kijkers voldoende te beleven deze lente! Omdat ook binnenblijvers niet 24 uur per dag de tijd hebben om te kijken, verwerkt Vogelbescherming alle mooie, spannende en bijzondere momenten tot een clipje. Zo hoef je niets te missen.

foto: Marc Scheurkogel; Pixabay

door Wim van der Putten,
dierenarts en bestuurslid
WBL

**Zoönoses:
ziekte of infectie
overdraagbaar van
dieren op mensen**

Zoönoses

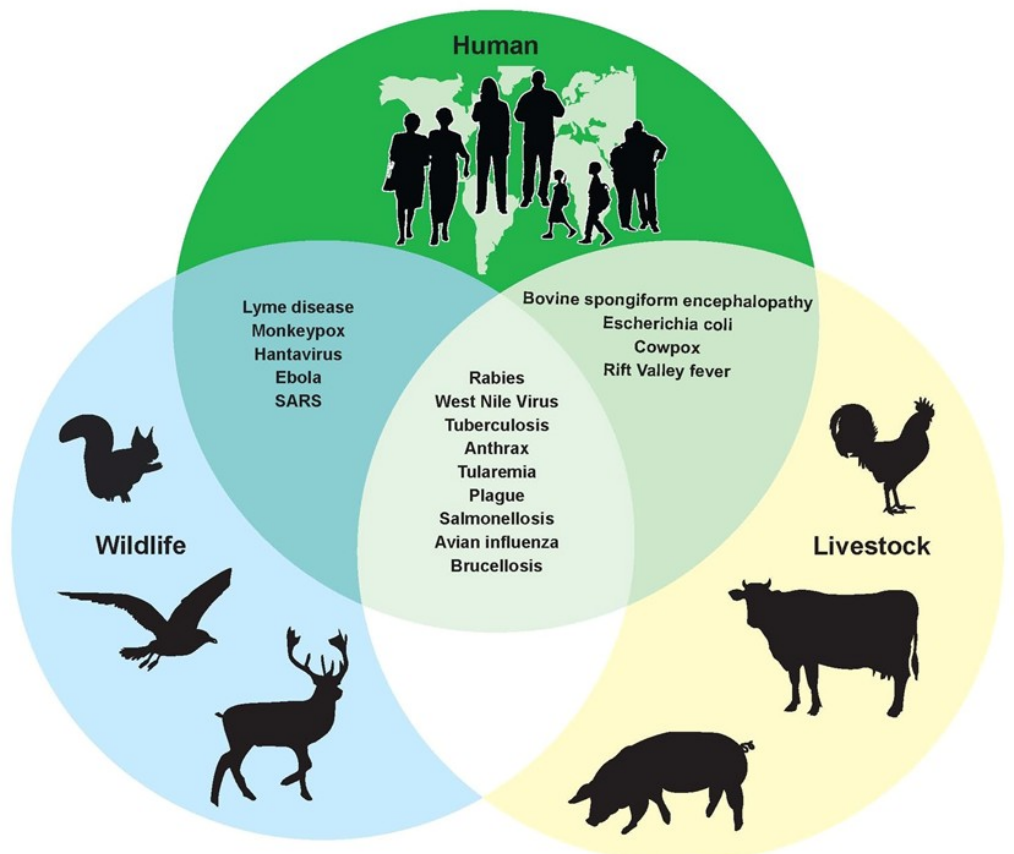
Onder zoönoses verstaan we infectieziektes die van dieren op de mensen kunnen overgaan. Wereldwijd zijn dat er minstens 150 en waarvan alleen al 13 daarvan jaarlijks ruim 2 miljoen slachtoffers opeisen.

Heel bekende zijn de jaarlijkse uitbraken van griep waaronder ook in het verleden de Spaanse-, Aziatische-, Hongkong- en Mexicaanse griep t.g.v. steeds weer andere Influenzavirussen, maar ook Ebola, voedselinfecties, hondsdolheid, aids en tuberculose vallen onder de zoönoses.

Rundertuberculose is in ons land uitgebannen maar komt nog steeds in veel landen voor met veel slachtoffers, maar ook het influenzavirus, dat de verwekker is van de jaarlijkse wereldwijde griep eist elk jaar weer een half miljoen dodelijke slachtoffers. Ook hondsdolheid is de oorzaak van 60.000 doden. Op dit moment zijn de zoönoses

weer actueel nu er zoals met SARS in 2002, weer een coronavirus is dat een pandemie veroorzaakt. Het is weer China waar een ander coronavirus de overstap gemaakt heeft van de dieren naar de mens. Dat zou niet zo erg zijn als het coronavirus daarna niet van mens op mens zou overgaan. Als iemand hondsdol (Rabiës) wordt na een beet van een 'dolle' hond, blijft zijn omgeving daarvan vrij als ze tenminste niet door diezelfde hond gebeten worden.

Zoönoses betreffen alleen infectieziektes die veroorzaakt worden door micro-organismen zoals bacteriën, virussen en prionen, maar ook schimmels, worminfecties en protozoën kunnen soms de oorzaak zijn. In het verleden zijn er enorme en heftige uitbraken van zoönoses geweest die de wereldbevolking met heel veel miljoenen heeft teruggebracht.

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Vooral de Builenpest maar ook de Spaanse griep hebben naar schatting wel 100 miljoen mensen het leven gekost, waaronder ook veel vitale jongeren. Een kwart van de Europese bevolking zou in de 14^e eeuw het leven gelaten hebben door de pest, maar ook het aantal slachtoffers van de Spaanse griep in 1918 was vele miljoenen, meer dan het aantal slachtoffers als gevolg van de 1ste Wereldoorlog. Beide waren pandemieën: d.w.z. dat het op alle continenten heerste. In de 14de eeuw werd de 100-jarige oorlog uitgevochten en in 1918 waren de gruwelijkheden van de 1ste Wereldoorlog vast medeoorzaak van deze enorme verliezen.

De Spaanse griep. (H1N1)

Niet dat het daar begonnen is maar de Spaanse kranten hadden er voor het eerst in Europa bericht over gedaan, de anderen landen waren druk met de oorlog. Amerikaanse militairen die naar Europa waren gekomen om de geallieerde troepen te ondersteunen, hadden het virus meegebracht.

Honderdduizenden Duitse militairen werden ziek maar ook in het Franse en Engelse kamp was het niet veel beter en halveerde de wederzijdse slagkracht. Hoogstwaarschijnlijk was het virus van China, waar ook miljoenen doden vielen, overgestoken naar Amerika. Men wist toen al wel dat de ziekte via de lucht werd overgedragen maar niet dat het door een virus veroorzaakt werd, omdat virussen pas in de jaren vijftig van de vorige eeuw werden ontdekt en aangetoond. Ook de varkens kregen wereldwijd te maken met deze griep met ook vergelijkbare symptomen. Hoogstwaarschijnlijk was het virus van de mensen overgestoken naar de varkens. Evenals bij mensen was de sterfte vaak ten gevolge van een secundaire bacteriële longontsteking. Antibiotica zoals penicilline moesten nog ontdekt en ontwikkeld worden. Steden waar de sterfte groot was konden hun inwonerstal moeilijk op peil houden.

Men gaat er nu vanuit dat het virus direct van de vogels naar de mens overgegaan is en dat de mens de varkens weer besmet heeft.

De Mexicaanse griep (H1N1)/ 2009

De Spaanse griep was al die jaren bij de varkens blijven hangen en had daarna een huwelijk aangegaan met een ander influenzavirus en vervolgens de oversteek gemaakt naar de mens, die hier geen antistoffen meer tegen had. Met de Spaanse griepcatastrofe in het achterhoofd kocht onze minister 34 miljoen doses vaccin in om al onze landgenoten daar niet eenmaal maar tweemaal mee te vaccineren. Geheel onverwacht werd de kwetsbare groep, de ouderen er praktisch niet ziek van. Hoogstwaarschijnlijk werden zij nog beschermd door antistoffen in hun bloed van een vergelijkbaar H1N1 virus waar ze in de voorgaande jaren mee besmet waren geweest. Niemand had dit kunnen voorspellen!

Toen de vroege mens in contact kwam met al die ziekteverwekkers van de hen omringende dieren gingen deze zich ook richten op de mens als slachtoffer. Veel verwekkers van infectieziekten van de mens die nu niet meer bij de dieren voorkomen zoals mazelen, rode hond, bof, kinkhoest, enz. zijn ooit van de dieren overgestoken naar de mens, maar hebben zich in de loop der tijd helemaal aangepast aan hun nieuwe gastheer, hebben hun aanvalsstrategie op de mens gericht en kunnen niet meer zo maar terug naar de dieren. Toch blijven deze micro-organismen vaak toch nog akelig dicht bij hun afkomst zitten. Kinkhoest bij de mens is een broertje van de bacterie die verantwoordelijk is voor kennelhoest bij de hond en onze huidige hond wordt ingeënt met een humaan mazelen-vaccin om deze te beschermen tegen de levensgevaarlijke 'hondenziekte' veroorzaakt door het morbilivirus.

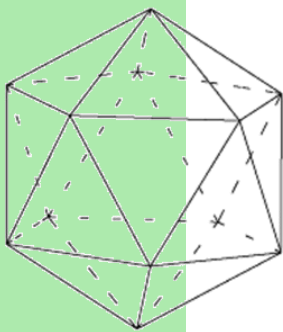
Een zusje van dit morbilivirus is de veroorzaker van de runderpest, bepaald ook geen lieverdje.

.... maar ook het aantal slachtoffers van de Spaanse griep in 1918 was vele miljoenen

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

“ Soms muteert een redelijk goedaardig virus zo maar en wordt het zeer kwaadaardig. ”

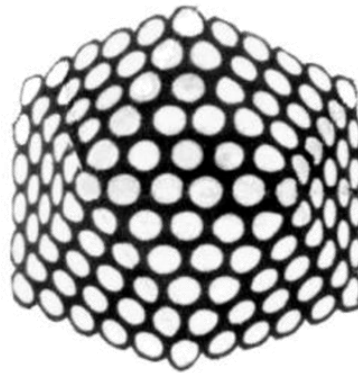

Al die ziekteverwekkers om ons heen hebben gemeen dat het parasieten zijn en zich vermenigvuldigen ten koste van hun gastheer.

Soms merken we het amper maar het kan ook ziektes en de dood tot gevolg hebben. Het hangt allemaal af van de kwaadaardigheid en massaliteit van de ziekteverwekker, maar ook de omstandigheden zoals infectiedruk en de alertheid van ons immuunapparaat. De aanvalsstrategie van al die honderden ziekteverwekkers is heel verschillend.

Virussen

Een virus kan zich alleen vermenigvuldigen in levende cellen. Zelf is het niets meer dan een klompje erfelijk materiaal (DNA of RNA) omgeven door een eiwitkapsel en moet het slechts met 20 genen doen terwijl wij er wel 25.000 hebben. De eiwitten die dat erfelijk materiaal omgeven vormen samen een regelmatig 20-vlak, de grootste vorm van allemaal gelijke vlakken die er maar kan bestaan.

In het puntje van deze i passen 10.000 virussen, in een speldeknop (1 mm³) 1000 miljard. Je zou zeggen dat het een zielig en kwetsbaar schepseltje is maar helaas is dat niet het geval en het is soms zeer destructief. Als onze weerstand het toelaat dringt het virus onze lichaamscel binnen, neemt de leiding van die cel over en dwingt deze alleen nog maar mee te werken aan de vermenigvuldiging van het virus.

Enkele uren later barst die cel open en komen er soms wel 100.000 nieuwe virussen vrij die allemaal weer nieuwe

gezonde lichaamscellen gaan opzoeken. De lichaamscel moet dat met de dood bekopen. Geen wonder dat je na een dag al doodziek kunt zijn van een griepvirus of snotverkouden van een verkoudheidsvirus. Normaal zal het lichaam reageren met koorts, want daar heeft het virus een hekel aan, en met in het in stelling brengen van het immuunapparaat, maar dat kost enkele dagen. Dan kan het virus niet meer een gezonde cel binnendringen en al reeds besmette cellen worden lek geschoten en het virus opgeruimd.

Sommige virussen worden nog omgeven door een extra mantel, zoals het corona virus waarbij die mantel bloembladvormige aanhangsels heeft waardoor dit virus onder de elektronenmicroscopie omgeven lijkt door een kroon/corona. Bij dieren kan dit coronavirussen daardoor ook het maagzuur trotseren en via de darmen het lichaam binnen komen!

De geheugen-afweercellen voorkomen dat het lichaam voorlopig weer opnieuw geïnfecteerd kan worden door eenzelfde virus. Elk willekeurig virus kan niet zomaar elke willekeurige lichaamscel binnendringen. Elk virus is gericht op bepaalde lichaamscellen en dat bepaalt ook weer haar virulentie. Heel veel virussen zijn vooral gericht op de oppervlakkige cellen van onze voorste luchtwegen en als het daarbij blijft is dat best gunstig. Kan een virus ook veel andere cellen binnendringen zoals die van de bloedvaten zoals bij varkenspest, dan is de sterfte hoog. Soms muteert een redelijk goedaardig virus zo maar en wordt het zeer kwaadaardig. Dat blijft altijd het onvoorspelbare risico van virussen.

Voor elk verschillend virus blijft er na een doorgemaakte infectie, in het lichaam een eigen specifieke geheugencel achter om bij een volgende infectie meteen haar draaiboek in stelling te kunnen brengen.

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Latente virusinfecties onderscheiden zich van al die andere virusinfecties doordat ze na een infectie in bijvoorbeeld onze kinderjaren het lichaam nooit meer gaan verlaten. Het meest berucht zijn wel al die verschillende herpesvirussen die zich ergens in het zenuwstelsel verstoppen om bij een weerstandsvermindering weer toe te kunnen slaan. We kennen allemaal de bekende koortslip, maar ook gordelroos wordt bij herhaling veroorzaakt door nog achtergebleven virussen van de waterpokken uit onze kinderjaren. Ons afweerapparaat heeft een fantastisch geheugen en een eenmaal bestreden virus of bacterie krijgt voorlopig geen tweede kans meer, want het wordt meteen herkend door onze memory-cellen. Vooral de griepvirussen maar ook veel andere onttrekken zich hier soms aan. Zij veranderen constant hun jasje, antigene 'drift' genaamd, in tegenstelling tot de antigene 'shift' die om de 10 tot 40 jaar optreedt en een grote verandering inhoudt met heel nieuwe eigenschappen. Vooral bij deze laatste veranderingen moet ons afweerapparaat helemaal opnieuw beginnen. Deze heel nieuwe griepvirussen ontstaan vaak bij de vogels, vooral bij de watervogels, zoals de eenden. De watervogels zijn het grote reservoir van al die 256 mogelijk verschillende influenza virussen. Die antigene shift van de griepvirussen ontstaat omdat er 2 verschillende griepvirussen in een en dezelfde lichaamscel binnen dringen en dan genetisch materiaal met elkaar uitwisselen. Vandaar die 256 mogelijkheden.

Dat een griepvaccin nooit voor de volle 100% werkt heeft als oorzaak dat tussen het moment van een griepuitbraak en de productie van het nieuwe vaccin een half jaar verloopt en door die antigene drift het virus alweer voor een groter of kleiner gedeelte van jasje is veranderd. Sommige virusinfecties worden chronisch: het immuunapparaat is niet

in staat het virus te elimineren, zodat het virus in de lichaamscellen achterblijft, waarna ze bepaald niet stil zitten. Ze gaan langzaam te werk en na jaren gaan we het pas merken. Zij gaan onze lichaamscellen transformeren tot kankercellen, een tweede agressieve eigenschap van virussen om ons het leven zuur te maken. Van de 650 dierlijke virussen zijn er al 180 bekend die deze eigenschap bezitten. Ze zijn dus oncogeen, kankerverwekkend. In het erfelijke materiaal van deze virussen zit een kankerverwekkend gen dat ingebouwd wordt in het erfelijke materiaal van onze lichaamscel die zij binnengedrongen zijn. Het worden wel de langzame virussen genoemd. Deze eigenschap is al in 1911 door de wetenschapper F. Rous ontdekt. De kankercellen krijgen hele nieuwe eigenschappen en een daarvan is de ongeremde delingskracht. Ze verbruiken daarbij heel veel suiker en van deze eigenschap maakt de PET-scan gebruik. Het klinkt allemaal zeer bedreigend maar we moeten ons ook realiseren dat al onze lichaamscellen zelf ook al voorlopers van oncogene genen bezitten. Ons super geavanceerde en uiterst complexe immuunapparaat/afweerapparaat zorgt ervoor dat deze dagelijks gevormde kankercellen weer vernietigd worden; helaas lukt dat niet altijd. Er zijn wel 100 genen bij de celdeling betrokken en er worden daarbij veel fouten gemaakt, maar normaal worden bij gezonde en vitale individuen deze fouten bij deze deling weer snel gerepareerd. Dus een paar kleine mutaties leiden niet zomaar tot het op hol slaan van die celdeling, laat staan dat een tumorcel het gezwel kan verlaten om zich weer op een andere plaats te vestigen in ons lichaam. Daarbij moeten 7 hele grote hindernissen genomen worden.

Bacteriën

Bacteriën, daarvan heb je ook weer duizenden soorten, gaan heel anders te werk dan de virussen. Voor hun vermenigvuldiging hebben zij geen levende lichaamscellen nodig.

.... Deze heel nieuwe griepvirussen ontstaan vaak bij de vogels, vooral bij de watervogels, zoals de eenden.

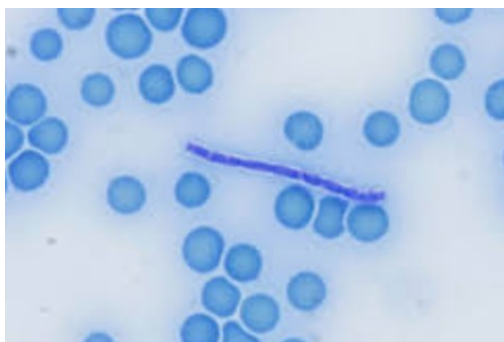

*Stafylococcen /
druiventrosjes*

*Miltvuurbacil/
staafje*

Bloed, slijm en andere lichaamssappen maar ook door virussen gedode lichaams-cellen zijn een ideale voedingsbodem voor de delende bacterie. Die vermenigvuldiging gaat niet zo explosief als bij de virussen. Eén bacterie splitst zich in twee nieuwe gelijkvormige bacteriën en deze twee weer in vier enz. Dat delen gaat wel akelig snel, ze hebben er maar 10 minuten voor nodig en het gaat exponentieel.

Een koe die met de miltvuurbacterie besmet wordt, en dat hoeven er maar enkele te zijn, moet dit vaak al na 24 uur al met de dood bekopen. Het bloed zit dan boordevol met van miltvuurbacillen, de boer heeft soms niet eens gemerkt dat de koe ziek was,

zo per acuut verloopt dat ziekteproces. Een koe die met de miltvuurbacterie besmet wordt, en dat hoeven er maar enkele te zijn, moet dit vaak al na 24 uur al met de dood bekopen. Het bloed zit dan boordevol met van miltvuurbacillen, de boer heeft soms niet eens gemerkt dat de koe ziek was, zo per acuut verloopt dat ziekteproces.

Het tweede dodelijke wapen van de meeste bacteriën, dit ook in tegenstelling tot virussen, is het vermogen om gif te produceren. Elke bacterie produceert zo haar eigen specifieke gif en soms nogal eens dodelijk. Het ene gif is gericht tegen de hersenen en zenuwen maar andere soorten tasten weer onze spieren, lever, nieren of afweerapparaat aan. Clostridium botulinum, de verwekker van botulisme verlamt de spieren en voor de ademhalingspijpen is dat

dodelijk. De oorzaak van die verlammingen is haar zenuwgif dat in zeer kleine hoeveelheden al dodelijk kan zijn. Een van de sterkste giftige stoffen die op onze aarde voorkomt, met een vingerhoed daarvan zou je gehele Nederlandse bevolking kunnen doden.

De tetanusbacil/bacterie doet het weer helemaal anders. Trap je in een roestige vieze spijker dan kan de veroorzaakte wond daarna goed besmet zijn met de tetanusbacil omdat deze overal om ons heen in grond en mest voorkomt. De wond moet wel afgesloten zijn van de lucht want tegen zuurstof kan deze bacil niet. De bacil vermenigvuldigt zich in die van de lucht afgesloten wond en er ontstaat ter plaatse een tetanusvergiffabriekje. Dit gif gaat via het bloed naar de hersenen waar het zijn dodelijke werk verricht. Ook na een beet van een hondsollie hond komt het onheil uit de besmette wond. Maar de oorzaak is in dit geval een virus dat geen vergif kan produceren.

Het hondsollievirus wordt bij een dollie hond vanuit zijn hersenen via de zenuwbannen naar de speekselklieren van de hond getransporteerd en zijn beet leidt weer tot een volgend slachtoffer. Maar ook deze werkwijze is even dodelijk. Na een beet verplaatst het virus zich vanuit die met virussen besmette wond langs de zenuwbannen van het slachtoffer naar zijn of haar hersenen waar het virus het hersenweefsel vernietigt. Word je in het gezicht gebeten dan is het virus sneller in de hersenen dan wanneer je in je been gebeten wordt. Je moet dan ook niet te lang wachten om actie te ondernemen. Er kan een week, maar ook een jaar, zitten tussen het moment van de beet en de eerste ziekteverschijnselen.

Na een beet heeft een rabiesenting geen zin meer omdat het te lang zou duren voordat het lichaam dan antistoffen heeft opgebouwd.

Je krijgt dan verzwakt virus ingespoten dat op de plek in de hersenen gaat zitten waar het echte virus terecht zou moeten komen. Deze plaats is dan bezet. De grote verdienste van Louis Pasteur.

Gelukkig hebben bacteriën ook hun vijanden en dan bedoel ik niet de antibiotica, die zijn er nog niet zo lang. Ook het bacterierijk wordt belaagd door virussen, bacteriofagen genaamd. Voor een virus is een bacterie een reus, die deze net als onze lichaamscellen kan binnendringen en haar zo maar 1000 nieuwe jeugdige virussen kan laten maken. Elke soort bacterie wordt belaagd door een eigen soort specifieke bacteriofaag. Er zijn landen waar deze fagen gebruikt worden in de strijd tegen bacteriële infecties. Antibiotica zijn eenvoudiger toe te passen maar doden ook vaak de 'goede' bacteriën waar wij niet zonder kunnen.

Soms komen zoönoses uit een onverwachte hoek. Er was iemand die mij in de praktijk vroeg om 13 prachtige witte duiven te laten euthanaseren. Zijn vader had deze gekregen bij zijn pensionering en was altijd al een grote wens van hem. Na een week kreeg de man een ernstige longontsteking en moest in het ziekenhuis opgenomen worden. Zijn vrouw ging de duiven verzorgen en werd ook ernstig ziek en werd ook opgenomen. Toen de buurman de duiven ging verzorgen en ook in het ziekenhuis belande, gingen bij de dochter, die in de gezondheidszorg werkte, de alarmbellen rinkelen en kwamen de duiven in beeld. Het was niemand bekend dat duiven ook besmet konden zijn met de papegaaienziekte en dit gemakkelijk kunnen overbrengen op mensen. Toen kon er gericht actie ondernomen worden en was het kwaad nog met een gerichte antibioticakuur te bestrijden.

Andere oorzaken

Gelukkig zijn niet al de ziekteverwekkers die van de dieren naar ons gekomen zijn even gevaarlijk en giftig.

Ringschurft is een veel voorkomende schimmelinfectie van de huid bij onze huisdieren en gaat door ons intensieve contact met de dieren gemakkelijk over op de mens. Rode ronde plekken met jeuk die goed te behandelen zijn, alhoewel ze in je gezicht toch behoorlijke littekens kunnen achterlaten.

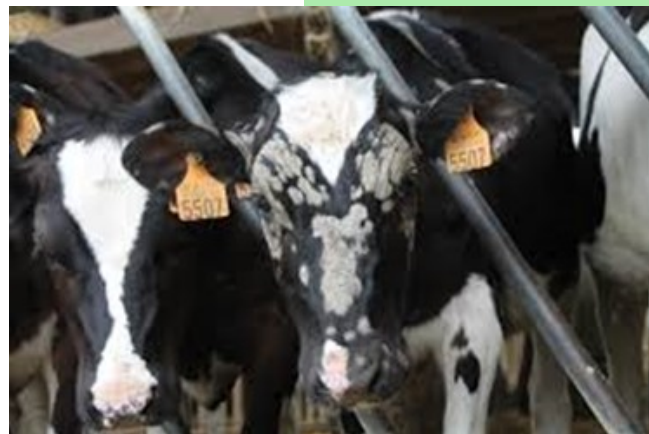
We weten allemaal dat katten- en hondenpoep niet veel goeds in petto hebben. Vooral de kat is berucht en dan vooral bij zwangere vrouwen, om haar overdraagbare toxoplasmose. Deze kan tijdens de zwangerschap de hersenen en de ogen van de foetus aantasten.

Maar ook hondenpoep die soms ongewild in een zandbak terecht komt waar kinderen spelen, kunnen de oorzaak zijn van oogaandoeningen. In dit geval zijn het dan de larfjes van de wijd verbreid voorkomende spoelworm van de hond.

Overdracht van de ziekteverwekkers

- *Via inademing*
De meeste van al de virale ziekteverwekkers komen ons lichaam binnen via inademing van uitgehoeste, uitgespuugde en uitgenieste virussen van een besmet mens of dier. Het speeksel, slijm en snot van een ziek iemand kan heel veel virusdeeltjes bevatten. Deze virussen zijn dan gebonden aan die uitgehoeste vochtdruppeltjes. Een flinke nies van iemand bevat ongeveer 10.000 druppeltjes waarvan de grootste druppeltjes naar de grond vallen, de

*foto's onder: ringschurft bij rund en mens/
schimmelinfectie*

“ Het eten van eigen
soortgenoten is een
vorm van
kannibalisme en daar
rust biologisch een
taboe op. ”

wat minder grote bij inademen door de trilhaartjes in de neus van een gezond iemand worden teruggestuurd, maar die allerkleinste druppeltjes kunnen diep in onze longen terecht komen en dat zijn de grote veroorzakers van de problemen. Maar daarnaast zijn er heel veel kleine druppeltjes die indrogen, vooral in de zomer en zodoende blijven zweven en zich over kilometers afstand kunnen verspreiden. Ook de op de grond gevallen druppels kunnen indrogen en weer gaan zweven en kunnen worden ingeademd. De ziekte van Aujeszky, een virusziekte bij varkens in Polsbroek was bij noordenwind al na een paar dagen in Cabauw, toch een afstand van 5 km. Het is ook bekend dat dezelfde virusinfectie over een afstand van 50 km van Duitsland via de zee naar Denemarken is gewaaid.

- *Via voedsel.*
Om in de darmen te komen moeten ziekteverwekkers een enorme weerstand overwinnen. Het maagzuur is een meedogenloze bijna onneembare vesting voor al die miljoenen, miljarden ziekteverwekkers die via ons voedsel en handen in onze maag terecht komen. Onder normale omstandigheden overleven ze dat niet. Maar in sommige vleessoorten zitten zoveel bacteriën dat zij er toch doorheen glippen. De werkelijke oorzaak is meestal niet eens het aantal bacteriën maar de hoeveelheid voedsel die we gegeten hebben. Het laatste eten komt in het midden van die soms overvolle maag terecht en zodoende komen de ziektekiemen niet meer in contact met het maagzuur en kunnen zij ongestoord doorreizen naar het darmkanaal. In de darm hebben lopen ze veel minder gevaar en zijn zo vaak de oorzaak van al die voedselinfecties.

Meerdere bacteriën die in de darmen van de geslachte dieren leven zonder daarbij ziekteprocessen te veroorzaken, komen bij het slachtproces in het vlees terecht en zijn de oorzaak van die gigantische aantallen voedselinfecties

die we jaarlijks in ons land hebben. Duizenden mensen belanden erdoor in het ziekenhuis. Meestal geneest het na een kleine week wel weer maar helaas ook weer niet altijd. Het goed doorkoken van het vlees doodt al deze bacteriële en virale ziekteverwekkers. Dat het koken van het vlees niet altijd tot het gewenste resultaat leidt bleek bij de uitbraak van de Gekkekoeienziekte/Creutzfeld-Jacob. In het Ver. Koninkrijk waar de ziekte vooral heerste zijn 200, vaak ook nog jonge mensen gestorven aan de ziekte van Creutzfeld-Jacob na het eten van besmet vlees. De oorzaak bleek later een Prion, welke ziekteverwekker een uur koken kan overleven. Dat al die 100.000-en koeien in de VK de gekkekoeienziekte kregen kwam door het verwerken van diermeel in het krachtvoer van deze koeien. Diermeel bestond uit gekookte, gedroogde en gemalen kadavers van de landbouwhuisdieren zoals varkens, kippen, schapen, runderen enz., en is dus zeer eiwitrijk. In dit krachtvoer bleken de resten te hebben gezeten van dode koeien die aan deze ziekte waren overleden. Ook dit diermeel was gekookt. Het eten van eigen soortgenoten is een vorm van kannibalisme en daar rust biologisch een taboe op. Ook is de koe een obligate planteneter en kan darm-technisch niet met vlees omgaan; maar dit diermeel zat gemengd door zijn plantaardige krachtvoer. Er werden niet één maar twee natuurwetten overtreden en ook koken is daar geen oplossing voor gebleken. Het risico om een zoönose op te lopen is vooral voor mensen die veel met dieren omgaan een risico. Boeren, dierenartsen en mensen uit de vleesverwerkende industrie hebben een verhoogde kans. Veel dieren in een beperkte ruimte geeft een hoge infectiedruk en dan kunnen ziekteverwekkers zich gemakkelijk verspreiden. Verdubbel je het aantal dieren dan neemt de infectiedruk met het kwadraat toe.

Runder-tbc is in Nederland nu uitgebannen maar vroeger stierven er jaarlijks in Nederland zo'n 1000 mensen aan deze ziekte, vooral omdat er toen in de soms bedompte stallen intensief contact was tussen koeien en haar verzorgers. In het begin van de vorige eeuw waren in Nederland nog alle runderbedrijven met tbc besmet. Na een stevige aanpak waarbij alle verdachte runderen werden afgevoerd is Nederland runder-tbc-vrij geworden en gebleven. Elk geslacht rund wordt nog steeds op tbc gecontroleerd. In gebieden waar de koe extensief werd gehouden en veel buiten loopt, zoals Argentinië, kwam er geen Runder tbc voor.

- *Via wonden/wondjes*
Tetanus, hondsdolheid, ziekte van Weil maar ook bepaalde wondinfecties vallen hieronder.

- *Via insectenbeten*
Uit vroegere tijden is vooral de vlo van de zwarte rat berucht omdat die op grote schaal de overbrenger was van die Zwarte dood/ builenpest en deze zo over de wereld heeft verspreid. De ziekteverwekker zelf was een agressieve pestbacil, die door het bloed zuigen van deze vlooien op de zwarte rat op de mens werd overgebracht. De ziekte van Lyme, vernoemd naar een plaats in de VS, is heden wel de meest bekende door insecten en teken overgebrachte ziekte in Nederland. Niet alleen voor boswachters maar ook voor wandelaars in de natuur een behoorlijk risico. Ook in parken en gewoon in jouw tuin kun je een besmette teek oplopen, waarvan de prik gevoelloos is omdat de teek bij het steken meteen wat verdovend speeksel in het wondje spuit. Ongeveer een kwart van de schapenteken (*Ixodes ricinus*) is met de ziekteverwekkende bacterie besmet (*Borrelia Burgdorferi*). Pas een kleine 10 jaar na een massale uitbraak van gewrichtsklachten in het plaatsje Lyme heeft Willy Burgdorfer de verwekker in de teek gevonden en is deze terecht naar hem vernoemd.

Het reservoir van deze bacterie zijn kleine knaagdieren en vogels die de teek in haar ontwikkeling ook als gastheer gebruikt. Deze nietige en hulpeloze schapenteek die meestal niet hoger dan 50 cm boven de grond zit, ziet ons niet aankomen maar is uitgerust met perfect werkende warmte- en bewegingssensoren. Er is nu veel meer aandacht voor dan vroeger wellicht door een betere diagnostiek, misschien komt deze teek meer voor of is de verwekker virulenter geworden.

Zoonoses niet alleen kommer en kwel

Edward Jenner een huisarts uit Engeland was het in de 17de eeuw al opgevallen dat bij de humane uitbraken van pokken de melkmeisjes steeds de dans ontsprongen. De sterfte van deze virusinfectie liep op tot wel 20% en was gevreesd omdat men er erg ziek van werd, die uitwendige pokken waren slechts een onbelangrijk aspect daarvan. Het verband met de goedaardige pokken (*Vaccinia*) op de spenen van de koeien was voor hem al snel gelegd want het was Jenner bekend dat deze melkmeisjes wel eens een dergelijke koeienpok op hun handen of gezicht hadden. Hij beproefde het en bewees deze veronderstelling en al snel werd deze koeienpok over de gehele wereld gebruikt als preventieve enting tegen de humane pokken (*Variola*). Men werd 'gevaccineerd' vernoemd naar de koe, naar haar Latijnse naam 'vacca'. Nu wordt het woord vaccineren voor alle inentingingen gebruikt. Door deze strategische aanpak is deze ziekte van de aarde verdwenen. We mogen ervan uitgaan dat onbewuste contacten met andere dierlijke ziekteverwekkers, die ons niet echt ziek maken, ons wel bescherming kunnen bieden tegen specifiek tegen mensen gerichte familiale verwekkers. Veel humane vaccins werden gemaakt door het kwaadaardige virus via dierpassages te verzwakken en dan als entstof bij mensen te gebruiken.

foto's : schap met bekschurft/ecthyma en mens met ecthyma

runderen zijn het reservoir maar hebben weinig verschijnselen behalve het soms massaal voorkomen van abortussen/verwerpen bij geiten. Het aantal geiten is begin deze eeuw enorm toegenomen omdat men i.t.t runderen niet gebonden was aan een melkquotum en geitenmelk ook erg in trek was en nog steeds is. Grote aantallen geiten, tot duizenden per bedrijf is bijna regel, maar zo verhoogt men wel de ziekterisico's en dat gebeurde: massaal verwerpen in de tweede helft van de dracht met als oorzaak Q-geveer. Aanvankelijk een probleem voor de geitenhouder totdat er te veel omwoners met griepachtige verschijnselen ziek werden en soms ernstige ziekteverschijnselen bij mensen met een kwetsbare gezondheid. Ook voor zwangere vrouwen was het risicovol.

Het besmette vruchtwater van die aborterende geiten kwam in het stro en mest terecht, droogt in, hecht zich aan het stof en verlaat massaal de schuur en kan over kilometers de bacterie verspreiden naar de mensen. En dan te realiseren dat één stofdeeltje met één bacterie de ziekte al kan veroorzaken een eigenschap die tot nu geen enkele ziekteverwekker heeft. Daarom heeft men in VS in de jaren 50 deze bacterie als biologisch wapen op grote schaal gekweekt, maar later weer gelukkig vernietigd. Bovendien kan deze bacterie maanden buiten het lichaam in leven blijven.

Er was al vrij snel entstof voor de geiten beschikbaar, er volgde een entverplichting en nu zijn de geitenbedrijven weer Q-koorts vrij. Meerdere beroepsgroepen lopen een verhoogd risico voor een zoönose maar op dit moment is het voor een zwangere dierenarts bijna niet meer verantwoord om haar werk te doen en zeker niet op een boerderij. Ook ondergetekende is niet altijd de dans ontsprongen en heb ik een niet ongevaarlijke infectie aan mijn hand opgelopen door een bacterie die veel

foto: enting tegen pokken van Wim's schoonmoeder

Louis Pasteur was de eerste die ruim een eeuw geleden op deze manier een werkbaar hondsdolheidvaccin wist te bereiden. Hij spoot het virulente virus bij konijnen in de hersenen en gebruikte het hersenmateriaal van deze konijnen om daar mensen mee in te enten. Hiermee wist hij duizenden patiënten die reeds door een dolle hond gebeten waren het leven te redden, ze kwamen zelfs uit de VS naar hem toe. Nog steeds wordt ons griepvaccin bereid in kippeneieren die 9 dagen bebroed zijn. Met spuit er virus in en na 2 dagen kan men oogsten.... één ei is genoeg voor 1 dosis.

Q-koorts

Tot slot wil ik even stilstaan bij de meest lokale endemische zoönose van de afgelopen jaren in Nederland/Oost-Brabant, de Q-koorts ook wel Australische Tekenkoorts genoemd. De Q staat voor het Engelse woord: Query, d.w.z. oorzaak onbekend. Maar in de jaren dertig van de vorige eeuw ontdekten de heren Cox en Burnet de verwekker en infectieroute en noemden deze bacterie Coxiella Burnettii. Vooral schapen, geiten en

bij varkens voorkomt, vlekziekte genaamd, veroorzaakt door de bacterie *Erysipelotrix rhusiopathiae*. Mijn aandoening heeft ook een prachtige naam: Het Erypeloid van Rosenbach. Gelukkig helpt gewone penicilline daar

prima tegen.

De grote ongerustheid van virologen over de wereld is het reële risico dat een laagvirulent virus plotseling hoogvirulent wordt en bovendien zich gemakkelijk kan verspreiden onder de mensen. We kregen een voorproefje met het SARS-coronavirus in 2002, waarbij SARS staat voor Severe Acute Respiratory Syndrome, een ernstige ontsteking van de luchtwegen, vooral een heftige longontsteking. Het begon in China en het coronavirus was afkomstig uit de dierenwereld aldaar. Veel markten waar ook veel levende dieren verhandeld worden voor consumptie zorgen voor een intensief contact met deze ziekteverwekkers. Het sterftepercentage liep op tot 10%, maar gelukkig brak het voorjaar aan en zoals met de meeste luchtweginfecties en doofde de epidemie uit. Gelukkig had dit SARS-virus niet de verspreidingsnelheid van een influenzavirus. Het zou zich dan snel onder de mensheid verspreid hebben en tot een fatale pandemie geworden

zijn.

Virusinfecties kunnen nog steeds redelijk gemakkelijk hun gang gaan. Alleen preventieve inenting, als die tenminste voorradig zijn, kunnen ons afdoende beschermen. Als dierenarts heb ik dat ook nogal eens ondervonden. De varkenspest in Nederland (1998) kostte 11.000.000 varkens het leven, Mond-en-klauwzeer (2001) 260.000 runderen, in het VK 10.000.000 en de vogelpest in 2004 vele tientallen miljoenen vogels. Helaas mag Nederland export-technisch niet meer inenten tegen mond-en-klauwzeer en varkenspest en heeft men eigenlijk onnodig al die miljoenen dieren moeten ruimen.

Meerdere keren heb ik meegemaakt dat laag virulente virusinfecties plotseling hoog virulent werden. Dit betrof de ziekte van Aujeszky bij varkens en runderen, influenza bij kippen, parvo bij honden en corona bij katten.

Kunnen we dat vergelijken met humane virusinfecties? Enorme aantallen dieren huisvesten in een stal verhoogt de infectiedruk tot gigantische hoogte. De landbouwhuisdieren zijn bovendien gehuisvest boven en in hun eigen ontlasting. Mest die vele miljarden bacteriën en virussen bevat, droogt in, gaat als stof rondwarrelen en wordt vervolgens ingeademd door de dieren en de verzorgers.

Ook massale verzamelingen en bijeenkomsten van mensen verhogen de kans op uitwisseling van ziekteverwekkers, maar de hygiënische omstandigheden zijn gelukkig niet vergelijkbaar.

Toch blijven virussen en bacteriën een onvoorspelbare potentiële bedreiging en zal uiteindelijk de kwaliteit van ons afweerapparaat bepalend zijn. Hippocrates adviseerde zijn patiënten 2500 jaar geleden om vooral een gezonde levensstijl in acht te nemen gecombineerd met veel frisse buitenlucht. Gelukkig is dit advies ook nog voor iedereen haalbaar.

foto's links: varken met vlekziekte en de auteur met vlekziekte

foto onder: kat met Feline Infectieuze Peritonitis/FIP, tgv het hoog virulent worden van een coronavirus. Meestal in overbevolkte catteries

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

door Jan Kooijman

**“ De woningnood
waar we momenteel
in Nederland mee te
kampen hebben
blijft nog zeker tien
jaar duren. ”**

2008: Eerste duurzame en klimaatbestendige wijk van NL **Polder Rijnenburg**

Polder Rijnenburg, aan de westkant van Utrecht, moest de eerste duurzame en klimaatbestendige wijk van Nederland worden. Dat was destijds in 2008 het voornemen van de stad Utrecht.

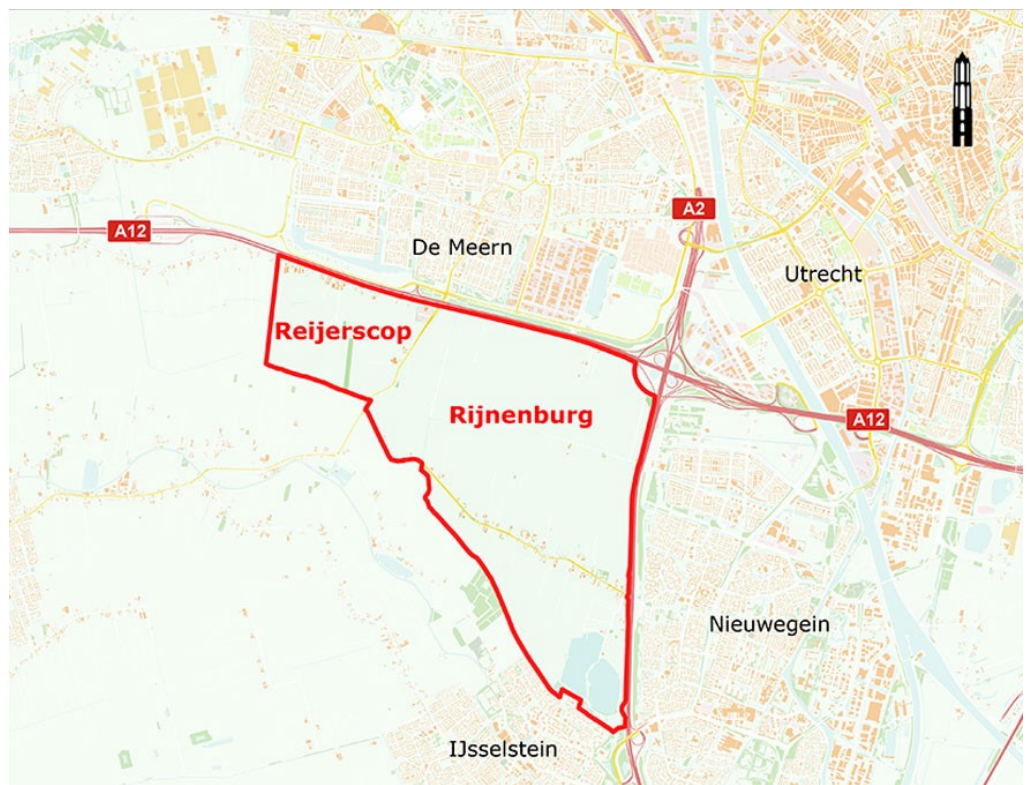
Het doel was een woon- en recreatiegebied met natuur en landschap als basis. In het gebied moesten 5000 tot 7000 nieuwe luxe en minder luxe woningen komen. "Het gebied moeten we kunnen onderscheiden van alle andere nieuwbouwwijken in Utrecht," zei de Utrechtse wethouder Harrie Bosch destijds. "Het gaat om wonen in het landschap. De opening naar het Groene Hart moeten we behouden. We denken aan een open structuur. Zo moet er een duidelijk onderscheid ontstaan tussen de stad en de ruimtelijke omgeving van Rijnenburg." Inmiddels zijn we 12 jaar verder en moeten we constateren dat er van enige (bouw)activiteit nog helemaal niets merkbaar is in het gebied.

De woningnood waar we momenteel in Nederland mee te kampen hebben blijft nog zeker tien jaar duren. In 2030

zijn er nog steeds 200.000 woningen te weinig, bleek vorig jaar uit onderzoek in opdracht van het ministerie van Binnenlandse Zaken. Vooral in de Randstad blijft de situatie nijpend. Een spoedige realisatie van woningbouw in Rijnenburg zou welkom zijn om aan de krapte op de woningbouw voor een deel een positieve wending te geven.

Het gebied

Rijnenburg is een poldergebied in de gemeente Utrecht en is gelegen ten zuiden van de rijksweg A12 en De Meern, ten westen van de rijksweg A2 en Nieuwegein, ten noorden van de gemeente IJsselstein en ten oosten van de Meerndijk en de Provincialeweg N228 van De Meern naar Montfoort. Het gebied is vernoemd naar het voormalige Kasteel Rijnenburg aan de Nedereindseweg. Tot en met het jaar 2000 lag het zuidelijk deel van dit poldergebied, waaronder de Nedereindseweg, in de gemeente Nieuwegein. Het noordelijk deel van het gebied lag in de gemeente Vleuten-De Meern.

Bij de gemeentelijke herindeling op 1 januari 2001 zijn de beide delen samengevoegd tot de buurt Rijnenburg binnen de Utrechtse wijk Vleuten-De Meern. De grenzen van deze buurt zijn zo getrokken dat het Knooppunt Oudenrijn geheel hierbinnen valt. Een van de polders in dit gebied is de Heicopse Polder.

In 1385 werd begonnen aan de aanleg van een ongeveer 20 km lang afwateringskanaal, de Heicop. Door deze watergang werd het overtollige water uit de polders ten zuiden van De Meern afgevoerd naar de rivier de Vecht bij Breukelen. Het eerste deel, tot aan de Leidse Rijn in De Meern, draagt de naam Lange Vliet. Het voormalige waterschap 'Heycop genaamd De Lange Vliet' was belast met het onderhoud hiervan. De Lange Vliet is nog nagenoeg geheel aanwezig in het landschap.

Bestaande bebouwing

Het aantal inwoners van Rijnenburg schommelt al jaren rondom 250. De meeste woningen staan aan de Nedereindseweg. Deze 6 km lange weg bestaat uit twee delen. Het deel van 2 km ten oosten van het viaduct onder de A2 ligt in de bebouwde kom van Nieuwegein, het westelijk deel van 4 km in Rijnenburg. Direct ten westen van genoemd viaduct komt de Ringkade uit op de Nedereindseweg. Deze Ringkade leidt naar een kleine bebouwingsconcentratie in de Heicopse Polder. Deze polder maakt deel uit van Rijnenburg. In het noorden van deze polder, dicht bij de A12, staan nog enkele woningen aan de Heycopperkade. Het totaal aantal woningen in de Heicopse Polder is minder dan tien.

Toekomstige bebouwing

De VINEX-locatie Leidsche Rijn ten noorden van de A12 zal omstreeks 2020 zijn volgebouwd. Rijnenburg zou dan vervolgens in aanmerking komen voor verdere stadsuitbreiding van Utrecht. Jarenlang is er discussie

gevoerd, vooral tussen de gemeente en provincie Utrecht, over het aantal woningen waarvoor het gebied ruimte zou bieden. Vanwege de schaarste op de woningmarkt is er onlangs door een aantal partijen op aangedrongen de woningbouw in Rijnenburg met grote voortvarendheid ter hand te nemen.

Begin maart boog de raadscommissie Stad en Ruimte zich over een initiatiefvoorstel vanuit de raad "Nu starten met woningbouw in Rijnenburg". Het voorstel ging over het mogelijk maken en direct starten van woningbouw voor alle doelgroepen in de polder Rijnenburg, evenals over de basiskeuzes voor de daarbij behorende infrastructuur. In dezelfde vergadering werd ook de visie van het College van Burgemeester en Wethouders over het Energielandschap Rijnenburg en Reijerscop gesproken.

Het college van burgemeester en wethouders in Utrecht heeft besloten dat in de polders Rijnenburg en Reijerscop een grootschalig energielandschap kan worden gerealiseerd met zonnevelden en windturbines en stelt de raad voor om ruimte te bieden voor windmolens in het noorden van Rijnenburg en Reijerscop en zonnevelden in het noorden en oosten van Rijnenburg zolang als nodig voor een haalbare business case. Daarbij zou beperking van het geluid en slagschaduw, meer dan wettelijk vereist, als uitgangspunt moeten gelden. Ook zal er, aldus het college, voor zonnevelden gestuurd worden op natuurwaarden en zorg voor landschappelijke waarden. Het gaat er dan om een gebied te ontwikkelen met acht geluidsarme windturbines en 230 hectare toe te wijzen voor de opwekking van zonne-energie. Hiermee zal er duurzame elektriciteit voor ruim 82.500 woningen worden opgewekt.

Het college neemt daarmee een gematigder standpunt in dan tijdens de presentatie aan de bewoners in het voorjaar van 2019.

.... Jarenlang is er discussie gevoerd, vooral tussen de gemeente en provincie Utrecht, over het aantal woningen....

Windmolens

Na het eerder mislukken van het plaatsen van windmolens in Lage Weide, besloot de gemeente Utrecht dat er in Rijnenburg ten minste 12 windmolens met een hoogte van 235 meter zullen komen. Hiervoor sloegen de coöperatie De Windvogel en energieleverancier Eneco de handen ineen en vormden zij samen Rijne Energie. Bij het ontwerpproces werden omwonenden betrokken, maar zij stapten voortijdig uit het participatieproces. De wethouder verweet hen vooringenomenheid en een eigen agenda tegen windmolens. Er bleef echter weerstand onder de omwonenden. De actiegroep Buren van Rijnenburg en Reijerscop (BVRB) haalde 1500 handtekeningen op tegen de plaatsing van windmolens. De ondertekenaars zijn, buiten het dunbevolkte Rijnenburg, voornamelijk te vinden in de aangrenzende buurten van Nieuwegein, IJsselstein en De Meern.

Rijne Energie

Rijne Energie is een energiecoöperatie die grootschalig duurzame energie wil opwekken in de polders Rijnenburg en Reijerscop. Zij willen een mooi energielandschap creëren met windmolens en zonnevelden. Dit willen ze samen met bewoners en gebruikers ontwikkelen. Zowel de energie als de opbrengsten blijven daarbij zoveel mogelijk lokaal beschikbaar voor het gebied en de omwonenden. Rijne Energie heeft geen winstoogmerk. De coöperatie wordt op vrijwillige basis gerund door een aantal betrokken en gedreven Utrechtse.

Energiecoöperatie Rijne Energie heeft aan de gemeente haar visie op het gebied gepresenteerd. De visie komt in grote lijnen overeen met het plan van het college. Voorzitter Marcel Goossens van Rijne Energie: "Wij zijn blij met het scenario dat nu voorligt, daar hebben we aan meegewerkt en input voor gegeven. We vinden het belangrijk dat er met de omgeving en betrokkenen wordt samengewerkt en een optimaal ontwerp voor het landschap ontwikkeld

wordt. Wij houden het gebied open voor eventuele woningbouw en hebben daarvoor een schetsverkenning gemaakt met de woningbouwontwikkelaars. Tegelijkertijd is het essentieel dat er tempo gemaakt wordt met de energietransitie. Met het huidige uitgangspunt wordt gehoor gegeven aan de inwoners die vinden dat de lokale energietransitie belangrijk is en dat een grote stad als Utrecht nu de kans moet benutten om Rijnenburg tot een energielandschap te maken."

Eén van de belangrijkste uitgangspunten van de gemeente is dat het energielandschap voor 50% eigendom wordt van een energiecoöperatie zoals Rijne Energie zodat de inwoners zeggenschap hebben en financieel mee kunnen doen. Energiecoöperatie Rijne Energie is in een vergevorderd stadium met haar plannen, met daarin een grote rol voor participatie. Tegelijkertijd borgt de samenwerking met de ervaren partijen Eneco en BHM Solar voor alle particuliere deelnemers een kosteneffectieve, omgevingsvriendelijke en beheerste ontwikkeling van het wind- en zonnepark.

Volgende stap: raadsbesluit

De komende maanden zal de Utrechtse raad besluiten of het energielandschap in Rijnenburg en Reijerscop doorgang mag vinden en welke kaders hiervoor dan gelden. Op basis daarvan dienen initiatiefnemers zoals Rijne Energie hun plannen in. In deze plannen wordt omschreven waar zij windmolens en zonnevelden willen realiseren, wat de bijdrage wordt aan de ontwikkeling van het landschap, natuur en recreatie en hoe het participatieplan eruit ziet. Daarop volgt een traject van toetsing op het bestemmingsplan, op milieueffecten en de belangen en inspraak van omwonenden. De windturbines draaien naar verwachting daarom pas eind 2022. De zonneparken leveren mogelijk al vanaf medio 2021 hun bijdrage aan het verduurzamen van de Utrechtse energievoorziening.

<https://rijne-energie.nl>

Buren van Rijnenburg en Reijerscop

Grootschalige windmolens in de directe omgeving van de polder Rijnenburg leidde al in de planvorming tot veel onrust en bestuurlijke problemen: er is immers een enorme impact op de bestaande functies van deze groenehart polder en ook voor de toekomst na 2030 voor duurzame woningen. Maar ook op landschap, levende natuur, dag-nachtritme, of waardedaling van bestaande huizen. Los daarvan ontstaan er bepaalde vormen van hinder die niet te bestrijden zijn (o.a. met betrekking tot geluid en slagschaduw, lichthinder). De Buren van ... zien in zonne-energie en kleinschaliger opzet veel meer toekomst.

Het doel van de BVRR is ondermeer het voorkomen van hinder en andere overlast voor mens en dier bij de mogelijke plaatsing van windturbines en/of zonnevelden in het gebied

Rijnenburg/Reijerscop van de gemeente Utrecht. De belangenorganisatie is actief voor personen die wonen in of rond het plangebied binnen een afstand van 1500 meter dan wel binnen een afstand van tien maal de tiphoogte van (geplande) windturbine(s).

De aanhoudende vraag naar woningen in en om Utrecht maken de realisatie van het gewenste energielandschap in de gewenste omvang lastig. In de afspraken met het Rijk is vastgelegd dat de Provincie Utrecht 130% van de woningbehoefte in potentiële plannen vastlegt. Daaraan zal Rijnenburg een substantiële bijdrage kunnen leveren. Maar ook de opgave in het kader van de energietransitie is niet gering. En ook daaraan draagt het voorziene energielandschap in Rijnenburg op een positieve bij. We blijven de ontwikkelingen volgen.

Buren van Rijnenburg en Reijerscop:
<https://www.vbvr.nl>

Het volgende WBL Magazine verschijnt in augustus 2020. Hebt u ideeën over onderwerpen die u graag beschreven ziet worden of wilt u zelf een redactionele bijdrage leveren? Neem dan contact op met Tineke Honkoop: redactie@werkgroepbehoudlopikerwaard.nl

Geschiedenis oostelijk deel van de Lopikerwaard

Een kleine groep mensen gaat aan de slag met het schrijven van een overzicht van de geschiedenis van de hoge landen van de oostelijke Lopikerwaard. Het gaat dan om de polder Batuwe, de Hoogten van de polder Lopik, de heerlijkheid Zevenhoven en het Lagedijkgebied, incl de polder Oudland. Dit is ruwweg het gebied omsloten door de Lek, de Hollandse IJssel, de Hogebeezendijk, de Achterdijk, en de lijn van de driesprong Achterdijk/Lopikerweg-Oost recht naar het zuiden. Het te onderzoeken gebied heeft een aparte positie in de geschiedenis van de Lopikerwaard, omdat het (samen met de directe omgeving van het dorp Jaarsveld, het Hofland van Montfoort

en het westen van Willige-Langerak) al in de 10^e eeuw hoog en droog genoeg was om te worden bewoond. De rest van de Lopikerwaard was in die tijd nog moerasgebied en is ontgonnen in de tweede helft van de 11^e en eerste helft van de 12^e eeuw tijdens de Grote Ontginning.

De groep begint met een inventarisatie te maken van de onderwerpen die in een dergelijk overzicht aan de orde moeten komen. Daarna begint het uitzoeken, voornamelijk in bestaande publicaties. Het resultaat zal door de WBL worden gepubliceerd. Voor inlichtingen kunt u contact opnemen met Wim Scholten: wk.scholten@xs4all.nl.

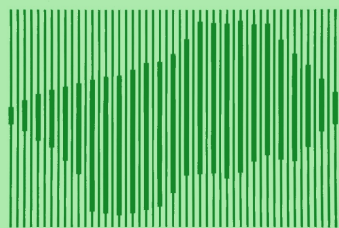

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Op verzoek van de redactie van dit Magazine maakte Peter Both weer een attractieve wandeling.

Peter Both is lid van TeVoet (www.tevoet.nl) en heeft zich binnen het wandelnetwerk Utrecht West vooral bezig gehouden met de wandelpaden in de Lopikerwaard. Indien u nog suggesties heeft voor andere wandelpaden en/of nieuwe wandelverbindingen, kunt u hem bereiken onder 06-29625545 of e-mail: ptboth@hotmail.com

In IJsselstein kan men een aparte stadswandeling maken of een rondvaart door de grachten met de Heer Gijbrecht. Zie : inijsselstein.nl/post/stadswandeling

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

WBL Wandeling

Het begin van de Hollandsche IJssel

De Hollandsche IJssel is al een heel oude rivier en heel karakteristiek voor het landschap waar hij doorheen stroomt. Heel veel plaatsen langs deze rivier hebben het woord IJssel in hun naam. De rivier heeft ook twee gezichten : een gekanaliseerd deel en een getijde deel. Deze wandeling gaat naar de oorsprong van de rivier en langs het eerste traject van het stroomgebied.

De Hollandsche IJssel is ontstaan door menselijk handelen. Nieuw onderzoek wijst uit dat de IJssel 200 jaar ouder is dan de Lek. We gaan terug naar het begin van onze jaartelling en belanden in het ondoordringbaar moerasbossengebied van de Rijn/Maasdelta. Aan de rand van deze enorme veengebieden en op oevers van de kreken in de Maasdelta aan de Rotterdamse kant vestigen zich mensen. Met sloten en duikers ontwateren ze het gebied om landbouwgrond te creëren. We zien dat het veenpak daardoor inklinkt, het rivierwater dieper landinwaarts doordringt en daar vervolgens zand en slib afzet. Aan de Utrechtse kant van het moeras in de Rijndelta zien we dat precies hetzelfde proces zich afspeelt. Tegelijkertijd wordt langs de Rijn het huidige Duitsland massaal ontbost en dat zorgt voor een enorme hoeveelheid sediment dat in de delta belandt en het veenpak verder indrukt. Door het hoogteverschil tussen de Rijn- en Maaskreken is er geen houden aan als de eerste waterlopen elkaar rond het jaar 100 tegenkomen. Er ontstaat een Isel (Latijn Isala, dat waarschijnlijk stroming betekent) die we nu de Hollandsche IJssel noemen.

De samenkomst van kreken die daarna de Lek gaan vormen is onvermijdelijk en volgt 200 jaar later. Beide aftakkingen bieden een gunstigere

waterloop voor de Rijn. De oorspronkelijke loop richting Katwijk verzandt bij de monding zodanig dat bisschop Godebald van Utrecht in 1122 de honderd meter brede Kromme Rijn bij Wijk bij Duurstede laat afdammen om overstromingen tegen te gaan. En in de jaren 1285-1291 werd conform aan de bovenmond bij Vreeswijk (Nieuwegein) nabij de boerderij Het Klaphek een dam gelegd, waarna er geen doorgaande stroom meer door de rivier ging.

IJsselstein

Een oud stadje gesticht in 1310 met een prachtig centrum met o.a. monumenten als een oude IJsselpoort, de Looierstoren, onderdeel van een middeleeuws kasteel en de Walkade , in de 18 e eeuw het kloppend hart van de griendindustrie. Daarnaast nog twee prachtige monumentale kerken: Oude Nicolaaskerk en de Sint Nicolaasbasiliek (foto hier boven). En het eerste oude stadje aan de Hollandsche IJssel.

Wandeling

De wandeling begint in het centrum van IJsselstein bij knooppunt 23 (Eiteren bij de oude IJsselpoort) of

knooppunt 22 (plein Utrechtse-straat ,Weidstraat). Vandaar wandelt u naar kn 26 net buiten het oude centrum. Daar onder het stadskantoor door naar kn 27 de stad uit, schuin linksaf een wandelpad op naar kn 21. Dit wandelpad (beton), ondanks vele kronkels en soms geen markeringen, blijven volgen tot aan kn 21 en vandaar over het Biezenpad richting kn 97 bij Lopikerkapel. Het laatste stuk gaat over de Hogebiezendijk en Biezendijk ,een (druk) fietspad langs de bekende tv toren van IJsselstein. Bij een kruispunt volgt u de markering naar kn 97. Bij het kruispunt Lagedijk Zuid en de Lekdijk kunt u een prachtige extra rondwandeling door het natuurgebied in de uiterwaarden maken met uitzicht op de brug over de A2 bij Vianen. De wandeling gaat verder over de Lekdijk (oppassen voor fietsers en motoren) naar kn 97 en gaat bij het bordje Klaphek , begin van het Hollandsche IJsselpad, linksaf naar beneden. Richting kn 47.

Hier is eeuwen geleden de Hollandsche IJssel afgedamd zodat het water van de Lek niet meer in de Hollandsche IJssel kon stromen. In het landschap vindt u nog een paar aanduidingen hiervan. Hier ziet u ook de IJssel nog lopen in de vorm van de Enge IJssel richting Jaarsveld en de Kromme IJssel richting Nieuwegein. (Zie foto hiernaast.) Vanaf de Lekdijk (kn 97) wandelt u door een landelijk gebied en komt u bij de Kromme IJssel. En daarna onder de A2 door bij het natuurgebied de Hoge landen. Hier volgt u de markering van het Hollandse IJsselpad dwars door dit moerasachtige natuurgebied. Dit heet het Modderpad (en u volgt niet de blauw oranjemarkering van het knooppuntennetwerk!) U komt uiteindelijk uit bij de kn 98 (Geinoort) waar de Hollandsche IJssel breder wordt en waar een vaarverbinding (Doorslag) is vanuit IJsselstein naar Vreeswijk. Hierna volgt u de route , het Hollandse Jaagpad, langs de rivier naar kn 29 met onderweg de verschillende bebouwing langs de rivier. In IJsselstein

na onder de A2 te zijn gelopen, wordt deze route een smaller jaagpad waar echter wel de nodige fietsers rijden (oppassen dus) .

Bij kn 29 gaat u rechtdoor over de IJsselkade en links naar Panoven naar kn 23. Een fraai punt met aan de linkerkant de oude IJsselpoort en rechts een fraaie brug over de Hollandsche IJssel. Hier gaat u via een wandeling door het oude centrum naar knooppunt 22 , het beginpunt van de wandeling. In totaal circa 10,5 km.

Een extra fraaie rondwandeling van 7 km langs de oevers van de Hollandsche IJssel

Indien u nog een fraaie wandeling langs de rivier wilt maken kunt u vanaf kn 23 bij de oude IJsselpoort rechtdoor naar kn 24 en daarna helemaal langs de oever van de rivier via een prachtig wandelpad (geen fietsers) naar kn 25, 55 en 57 naar Jachthaven Marnemoende. Daar kunt u een consumptie gebruiken. En u kunt dezelfde weg weer terug of vanaf kn 57 naar kn 58 en via de Zuid IJsseldijk naar kn 55 , 54 , 25, 24 en 23 het beginpunt. Op dit traject rijden wel auto's en fietsers. Een wandeling van ruim 7 km.

Nieuwe wandelkaart van het hele Hollandsche IJsselpad

Binnenkort verschijnt er een wandelkaart van het hele Hollandsche IJsselpad van Klaphek /IJsselstein tot aan Krimpen aan den IJssel. Een route van circa 65 km die gaat langs Montfoort, Oudewater, Hekendorp, Haastrecht, Gouda , Moordrecht, Capelle aan den IJssel, Nieuwerkerk aan den IJssel tot aan Stormpolder bij Krimpen aan den IJssel waar de Hollandsche IJssel in de Nieuwe Maas bij Rotterdam stroomt. Een interessant en afwisselende wandelroute langs fraaie steden, door natuurgebieden , langs een bijzondere Waaiersluis en met fraaie uitzichten op de rivier en de aangrenzende gebieden. Deze kaart wordt uitgegeven door de Stichting Hollandsche IJssel Altijd Anders .

Voor meer informatie : [hollandscheijsselaltijdanders .nl/](http://hollandscheijsselaltijdanders.nl/)

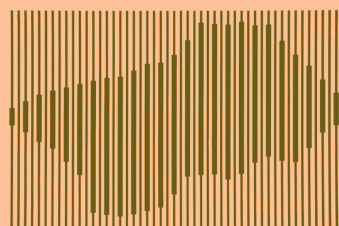
Werkgroep Behoud Lopikerwaard

door Hans de Jong en Wout van Kouwen

**75 JAAR
VRJHEID**

Tijdens de Kerstvakantie 2020 zal de Stichting Treatief Producties de musical 'The Sound of Music' op de planken brengen in sporthal de Noort Syde in Oudewater. In de musical speelt een nonnenklooster een cruciale rol. De nonnen van het klooster slagen er onder andere in de familie Von Trapp uit de handen van de Duitsers te houden. Ook de zusters Franciscanessen uit het klooster in Oudewater hebben tijdens de oorlog hun bijdrage meer dan geleverd in het verzet tegen de bezetter. Mede aan de hand van enkele dagboekfragmenten van een bewoonster willen wij u een indruk geven wat zich achter de muren van dit gebouw heeft afgespeeld in het laatste oorlogsjaar.

tekening rechtsonder: Frank Goedjaar

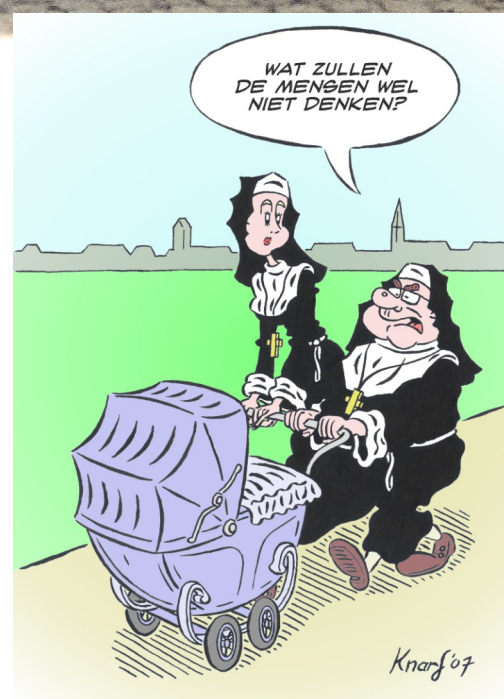

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Als je leven je lief was.....

HET KLOOSTER IN OUDEWATER TIJDENS DE BEZETTING

Als je leven je lief was, was daar plek
Men had de zorg voor de 40 zusters in het klooster, maar daarnaast was er ook de verantwoordelijkheid voor de kostkinderen en de inwoners van het bejaardenhuis. Bij elkaar telde het huis meer dan 200 bewoners en bewoonsters. De zusters wisten soms geen raad door gebrek aan voedsel en brandstof. Van alles werd er ondernomen om hieraan te komen. Zuster Innoncentia en zuster Lydia gingen zelfs samen 'de boer op' met de **kinderenwagen** om elke dag bij vier boeren ieder vijf liter melk te halen. Twintig liter beste melk namen ze dan mee, plus wat ze verder nog op de kop konden tikken.

Uit het dagboek van 16 november 1944:

Ons huis heeft ontelbare malen razzia's- en hongerslachtoffers kunnen helpen. Meer dan 1000 personen: onderduikers, gevluchten uit Duitsland, doorreizigers op voedseltocht, hebben bij ons wat rust en verkwikking gezocht en gevonden. Nacht aan nacht werd slaapgelegenheid geboden aan mannen, vrouwen en kinderen. Ruim 600 overnachtingen hier één of meermalen. De 'bouw' (het bejaardenhuis) aan de Nieuwstraat was 's nachts tot het nokje toe bezet.

Op een enkeling na kwamen zij niet uit zichzelf naar het klooster. De meesten waren in of rond Oudewater opgevangen door leden van het verzet. Als het donker was, werden deze mensen begeleid naar het opvangcentrum van het verzet op de Gasfabriek. Dit geheime kantoor, waarvan de gemeente geen bestaan wist, was opgezet door Pieter Wesdorp, de directeur van de Gasfabriek. Daar werden persoonsbewijzen gecontroleerd en werd er de reden van hun tocht doorgesproken. Als alles goed leek, werden de vluchtelingen tijdelijk ondergebracht in het klooster. De nonnen stelden nooit vragen. Ze begrepen het. Als je leven je lief was, was daar plek. Velen van hen maakten gebruik van de mogelijkheid om na het verkrijgen van een nieuw persoonsbewijs terug te keren naar hun woonplaats.

Uit het dagboek van 8 januari 1945:
Zuster Innocentia en zuster Gratiana zijn te voet naar Gouda gegaan. Het is juist in een sneeuwperiode, maar het kan niet uitgesteld worden, want over enkele dagen is er geen kooltje meer voorhanden voor de keuken. Voedsel voor onze maagpatiënten, de t.b.-lijders, suikerzieken enz. komt in groot gevaar. 's Avonds bij hun thuiskomst grote vreugde. Morgen mogen alvast 10 mud vetkolen gehaald worden en het comité voor kolenvoorziening zal voor ons doen wat in zijn macht ligt.

Ook het Oudewaters verzet had zich genesteld in het klooster. Een van de leiders Arend van den Bosch had een uitkijkpost geïnstalleerd op het dak en had ook ergens een kantoortje in het klooster.

Uit het dagboek van 18 januari 1945:
Moeder Overste (zuster Tarcisia) spreekt met de zusters af, welk sein door het huis gegeven zal worden, als er onraad is. Er bestaat namelijk gegronde vrees voor een huiszoeking in verband met razzia's in de omgeving. Het sein is: drie korte stoten met de huistelefoon.

Verzetsstrijders genoten vaak een maaltijd ('s nachts) als ze weer voedsel en brandstof hadden geleverd of vluchtelingen hadden gebracht. Een van de nonnen zei ooit tegen één van hen (Arie de Jong): "Wij zullen de handen voor u vouwen".

Uit het dagboek van 6 februari 1945:
In de grote kookketel in ons washokje voor 375 kinderen erwtensoep gekookt door twee zusters. Tussen 4 en 6 kwamen ze, kinderen van alle gezindten, dat gebruiken. De voedselvoorziening gaat uit van vooral onderwijzend personeel. Na enkele weken was het aantal gegroeid tot 700.

De twee zusters moeten zich bijna de gehele week geven voor dit mooie en nuttige werk.

De dokters van het ziekenhuis sloegen alarm: er was een schrijnend tekort aan suiker. Zo ontstond door de verzetsstrijders een gewaagd plan om suiker onder de ogen van de Duitsers weg te halen. Het depot in Gouda werd beheerd door burgers maar de leiding lag bij de Wehrmacht.

Het depot werd verkend om zoveel mogelijk risico uit te sluiten. Ook werd gekeken naar een vluchtroute voor geval van nood. Er werden overdrachtpapieren van een origineel nagemaakt door Jos van den Ende.

afbeelding linkerpagina: de hoofdingang van het klooster in de Kapellestraat.

..... De nonnen stelden nooit vragen. Ze begrepen het. Als je leven je lief was, was daar plek.

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Peer Bosma maakte uit een stuk linoleum, dat hij van de overste van het ziekenhuis had gekregen, de stempels na. Zelfs de adelaar was zichtbaar.

afbeeldingen:
de nagemaakte
stempels

Eenzelfde suikeroverval vond plaats op het depot van de Wehrmacht in Montfoort dat was gevestigd in de Landbouwschool. Beide acties werden uitgevoerd in Duitse uniformen. Terug in Oudewater was er in het klooster een suikerberg ontstaan van

zo' n 2000 kilo. Nu konden de huisartsen op recept suiker voorschrijven via de apotheek en patiënten in het ziekenhuis helpen.

Uit het oorlogsdagboek van 5 mei 1945: De eerste vredesdag na vijf jaren van Duitse tirannie. Ieder is opgetogen van vreugde. In het stadje een uitgelaten drukte. De ondergrondse maar bezig met N.S.B.-ers opbrengen.

Toen op vrijdag 4 mei aan het eind van de dag de Duitsers capituleerden, traden de verzetsstrijders (de K.P.) vanaf 21.00 toe tot de B.S. (Binnenlandse Strijdkrachten) en vielen meteen onder het militaire tuchtrecht. De geuzen waren militairen geworden. De Hollandse SS-ers die gelegerd waren in Montfoort hoorden dat er in Oudewater door die B.S. ook Duitsers opgepakt werden. Zij kwamen verhaal halen en er ontstond op de Waardsedijk een vuurgevecht met de Oudewaterse B.S-ers en helpers waarvan er drie om het leven kwamen.

Twee gedode B.S.-ers werden die avond om kwart voor 10 naar het lijkenhuisje in het klooster gebracht. De Bevrijdingsdag in Oudewater werd een dag met een zeer zwarte rand.

foto boven: de zusters in 1944 bijeen tijdens een, door de omstandigheden, eenvoudige viering van het gouden kloosterjubiläum van moeder-overste Tarcisia. Zij allen hebben zich zeer heldhaftig, soms met gevaar voor eigen leven, geweed tijdens die zware oorlogsjaren. Velen werden door hen geholpen, getroost en verzorgd. Hun namen staan echter nergens vermeld op de oorlogsmonumenten. Zij zijn onze stille helden uit een oorlog die 75 jaar geleden gelukkig ten einde kwam.

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

In het WBL Magazine van december 2019 schreef Marco Buitelaar een artikel over een kerkepad dat liep van de Graaf, een buurtschap vlakbij Uitweg, naar de Rooms katholieke kerk van Benschop. Naar aanleiding van dit artikel hebben ons een tweetal reacties bereikt die tot extra inzichten leiden en die we u niet willen onthouden.

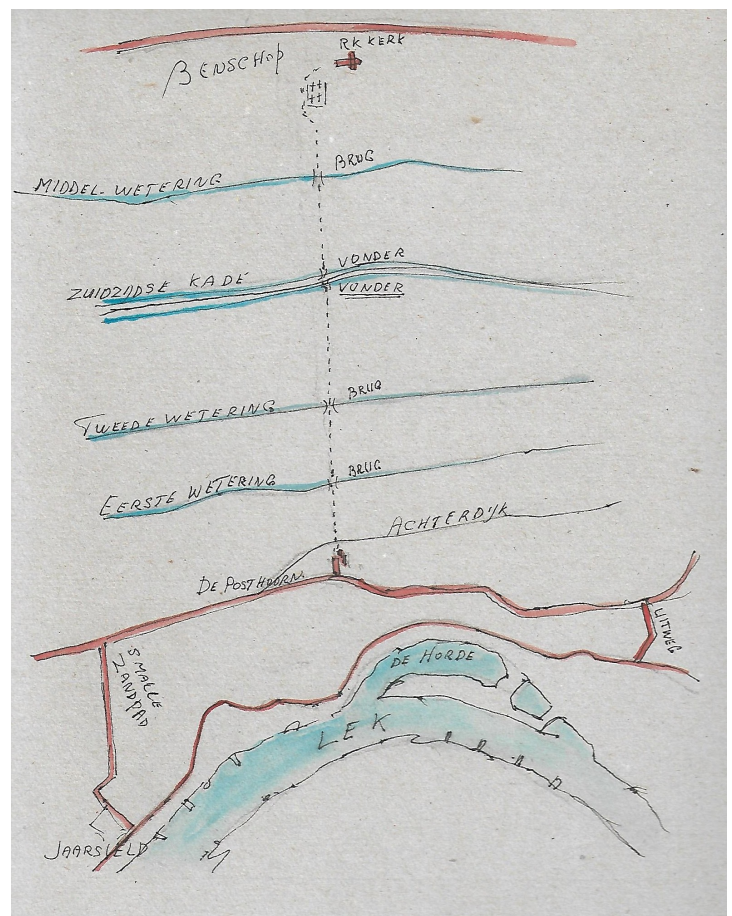
Een bijna vergeten stukje historie

Kerkepad in Benschop (deel2)

Zo stuurde Bram van Oort een mail naar Marco waarin we het volgende lezen:

“Even voorstellen, ik ben Bram van Oort, geboren in 1950 in Uitweg. Ik heb mijn hele leven in Lopik gewoond, maar woon nu sinds een jaar in Zutphen. In de jaren '50 liep ik dagelijks van de Uitweg naar de 'Binnenschool' op Lopikerweg weg Oost 87. Deze staat ook op de kaart van toporeis 1957. Ik kwam dan altijd langs dat kerkepad op de plek waar dit uitkomt op de Lopikerweg. Die plek heette (en nog waarschijnlijk) in de volksmond De Posthoorn, er staat tot op heden een brievenbus daar. Van mensen in die omgeving hoorde ik ook wel eens dat er een pad was naar Benschop, dat sinds de aanleg van de Provinciale Weg in onbruik is geraakt. En zoals je al aangaf werd dit pad niet alleen gebruikt door kerkgangers, maar ook door mensen die op familiebezoek gingen en ook door marskramers en andere reizigers. Net als het Cabauwse Kerkepad was dit pad ook wellicht uitgestrekter. Een paar honderd meter oostelijk van de Posthoorn n.l. is er de Graafbrug. Als je die over gaat kun je over het erf van een boerderij doorsteken naar de Lekdijk. Daar kon je destijds via de uiterwaard een voetveer bereiken en je door de bootsman naar de andere zijde van de Lek laten roeien. Dit was het Kersbergse Veer en heeft gefunctioneerd tot begin jaren '50.

Mijn ouders hebben daar wel van geweten en er ook gebruik van gemaakt. Wat daar nu nog aan herinnert is een bushalte op de dijk aan de zuidzijde van de Lek (vlakbij Lexmond), deze bushalte heet Kersbergen Veer. Er zullen zeker ouderen zijn in Uitweg die hier nog wel iets over kunnen vertellen. Ik stel me voor dat je zo via de kortst mogelijke weg vanaf Benschop via de Graaf naar Lexmond te voet kon reizen. Ik zou het een prachtig initiatief vinden als dit pad weer in ere hersteld zou worden. Een mogelijkheid is misschien om aansluiting te zoeken bij de z.g. Klompenpaden. www.klompenpaden.nl Dit zijn wandelingen door landelijk gebied in Gelderland en Utrecht. Ik weet dat provincie en gemeente de opzet van deze wandelingen ondersteunen. Natuurlijk zijn er ook vrijwilligers nodig om de paden te onderhouden.”

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Joop van Vliet, die elders in dit Magazine een bijdrage levert in het kader van 75 jaar Vrijheid, schreef ons o.a. het volgende:

“De boerderij waar het pad in Lopik begon was genaamd “De Posthoorn”. Op oude kaarten staat niet de naam maar St. Sebastiaanswerf. En op een kaart uit 1607, ten behoeve van de belasting op hennep teelt staat: Hier hanck den hoorn uuyt. Het is dus goed mogelijk dat daar een uitspanning of iets dergelijks was (posthoorn-postkoets).

De Posthoorn in Achthoven is nog steeds een (weg)restaurant. Op de boerderij De Posthoorn woonde Willem Klever, in 1715 getrouwd met Merrigje Vurens. Hun dochter Jannetje, geboren in 1717 trouwde met Jan van Vliet. Hun zoon Willem, geboren in 1745 (vernoemd naar opa Klever) trouwde met Cornelia van Munster. Zoon Anthonij trouwde in 1805 met Jaantje Snoek uit Cabauw. Als er in 1810 een RK Kerk komt woont Anthonij van Vliet op De Posthoorn en in die tijd zal het betreffende kerkepad ontstaan zijn. De laatste van Vliet die op De Posthoorn woonde was Jan van Vliet,

gehuwd met Lena van Schaik. Nu woont er de familie van de Bunt”

Joop van Vliet beschikt over uniek materiaal. Hij tekende het kerkepad (zie de tekening op de vorige pagina) en voegde daar een korte beschrijving aan toe: *“Voor de katholieken uit het bovineind van Lopik, dus vooral uit de omgeving van de Graafbrug was het verlopen naar de Kerk in Cabauw of IJsselstein. Daarom werd er bij de boerderij van Anthony van Vliet een kerkepad aangelegd naar Benschop. Het staat op de kaart uit 1873 zoals op de tekening is aangegeven.”*

**Fietsen door de Waarden
Vrijheid in je bol
Geen belasting op je rijwiel
En ook geen wegentol**

hierboven: boerderij De Posthoorn, getekend door Joop van Vliet

tekst en tekening hiernaast: Joop van Vliet

door Ivon Vrolijk

op de foto: Ivon Vrolijk, Hans Lappee en George Otter. Ze zijn blij dat naast de fruitbomencollectie ook de hazelaarcollectie nu in beeld is gebracht: digitaal en met een bord op sportpark IJsseloever. (foto: Carola Ruijsch van Dugteren, KNIJ)

Hazelaarroutebord ontwerp: Rico Yntema van 3xfilm en Gerard Kruihof van Dokwerkers

Meer dan 30 soorten

Hazelaarroute in IJsselstein

In IJsselstein is recent een bijzondere hazelaarroute in ere hersteld. Het verhaal achter deze route gaat terug in de tijd.

IJsselstein is van oorsprong een fruitstad, met goede vruchtbare grond. Bij aanleg van nieuwe woonwijken is hier destijds rekening mee gehouden. In bepaalde wijken zijn nog oude fruitbomen te vinden, en ook zijn er nieuwe fruitbomen en eetbare vruchtdragende struiken aangelegd. Door heel IJsselstein staan in het openbaar groen niet alleen appels, peren, kersen, kweeperen, aalbessen en walnoten. Ook diverse soorten hazelaren zijn in de woonwijken terug te vinden.

Tussen de jaren '70 en 2000 heeft landschapsarchitect George Otter drie unieke collecties in het openbaar groen van IJsselstein aangelegd. Deze zijn officieel onderdeel van de Nederlandse Plantencollecties (NPC).

De appel- en perencollectie van ruim 800 verschillende soorten is het meest bekend. Waarschijnlijk is deze collectie ook de grootste ter wereld in het openbaar groen. Hiervan is ook een mooi boekje 'Appels en Peren' door Hanneke van Dijk gepubliceerd.

Een derde collectie is nog wat minder bekend: de hazelarencollectie. Bij sportpark de 'IJsseloever' stond deze collectie van meer dan 30 soorten al decennia. Elke herfst waren talloze hazelnoten te rapen in allerlei vormen en maten. Totdat de collectie deels verdween vanwege de aanleg van het nieuwste hockeyveld ongeveer 6 jaar geleden. De verdwenen hazelaren werden niet vervangen en de collectie verdween uit de Nederlandse Plantencollectie. Klimaatneutraal IJsselstein (KNIJ) was in 2018 al bezig met het opnieuw inventariseren van de appel- en perencollectie en het implementeren hiervan in het GIS systeem.

Een logische stap voor KNIJ om ook de hazelencollectie in ere te gaan herstellen.

Aanvankelijk had dat meer voeten in de aarde dan verwacht. Informatie was 'verdwenen', kaarten waren 'zoek' en de gemeente had destijds geen interesse om nieuwe hazelaren aan te gaan schaffen. Tegelijk was het ook geen succes om voor de onkosten een voucher of fonds aan te schrijven aangezien de reactie was dat dit verantwoordelijkheid voor de gemeente was. Het 'bekende kastje naar muur' effect.

Met behulp van George Otter is het gelukt om oorspronkelijke kaarten boven water te krijgen, en hebben we gezamenlijk het geheel geïnventariseerd en uitgeplozen welke soorten kwijt zijn geraakt en welke soorten momenteel nog bestelbaar zijn. In samenwerking met RMN zijn er voor de meesten naampaaltjes geplaatst. Hans Lappee heeft geholpen de nieuwe hazelaren in de grond te zetten (foto). De meeste lijken nu na het eerste seizoen goed aan te slaan. Er valt nog werk te doen want er mist nog wel wat en nog niet elk bordje is compleet.

Ook zijn er hazelaren beschadigd door het klepelmaaaien en of het bosmaaaien. Een goed beleid en uitvoerend beheer in het openbaar groen blijft in de praktijk een grote uitdaging.

Maar gelukkig is de grootste klus qua samenwerking en afstemming, inventarisatie, bestellingen en planten geklaard. De collectie is weer aangemeld bij de Nederlandse Plantencollectie.

Een kroon op het project is het informatiebord wat vanuit KNIJ gemaakt is. Dit is wél gelukt via een voucher vanuit Provincie. Er is bewust gekozen voor een bord met omlijsting van natuurlijke materialen en met diverse info; een plattgrond voor de oriëntatie, een 'wistjedatjes' gedeelte met laagdrempelige info voor kinderen, een gedeelte met achtergrondinformatie over fruitcollecties in IJsselstein en een gedeelte met een overzicht van de officiële Latijnse namen.

Het is wereldwijd uniek in het openbaar groen dat er zo'n grote diversiteit aan soorten aanwezig is.

foto: Ivon Vrolijk

hazelaar close-up fotos: George Otter

Wil je meer weten?
info@kni.nl

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Klimaatneutraal IJsselstein (KNIJ) is een inwonersinitiatief. In 2 jaar tijd naar 35 vrijwilligers gegroeid. Dagelijks wordt het platform www.knij.nl onderhouden en er worden vele projecten gerealiseerd. Er zit veel energie rondom 'Groen' in IJsselstein en dat is aan de projecten terug te zien.

KNIJ heeft in samenwerking met GIS specialist Nexpri de fruitcollecties in een GIS kaart geïmplementeerd. Een Geografisch Informatie Systeem. Een soort geavanceerde Googlemaps die zowel door groenbeheerders als door inwoners gebruikt kan worden.

Op www.knij.nl bij 'Groen' zijn deze collecties in een GIS kaart te bekijken. Ook is het mogelijk meldingen te plaatsen per fruitboom die naar RMN worden doorgezet.

Op de hoogte blijven van de lezingen, activiteiten en projecten? Meld je aan op www.knij.nl voor de inspiratiemail. Deze wordt 8X per jaar verstuurd.

Deze collectie heeft meerdere functies. Vruchtgebruik in het openbaar groen geeft vele voordelen en mogelijkheden:

- Ecologisch; Biodiversiteit geeft een stabiel ecologisch systeem.
- Klimaat; Biodiversiteit is belangrijke aspect in de klimaatadaptatie en klimaatneutrale transitie
- Sociale cohesie; zoals de appelplukdagen en appeltaartbakwedstrijden in IJsselstein
- Lokale veerkracht; merkbaar geworden tijdens Coronavirus hoe belangrijk het is dat we niet alleen maar afhankelijk zijn van voedsel vanuit de andere kant van de wereld.

Dat er vanuit het hele land interesse wordt getoond door zowel wetenschap, inwoners, projectontwikkelaars, landgoedeigenaren met fruitcollecties en GIS-specialisten, geeft wel aan dat deze collecties en al het pionierswerk wel waardevol en inspirerend blijkt.

Het is volgens KNIJ geen overbodige luxe dat dit nu gerealiseerd is. Het was een behoorlijke klus en nu is het nog mogelijk om de kennis van

gepensioneerde experts te kunnen raadplegen.

Wat zou het zonde zijn geweest als deze kennis verloren was gegaan door nalatigheid of desinteresse. En pas over 30 jaar het kwartje was gevallen en gezegd zou worden; "Tjonge, wat die George Otter eind 20^e eeuw heeft gerealiseerd was wel heel bijzonder, wat zonde dat we niet op tijd hebben ingegrepen om het gezond te onderhouden".

Zoals een bekende groenexpert laatst nog zei: "Het kost weinig tijd en moeite om biodiversiteit af te breken, maar heel veel moeite en vele jaren om het weer te herstellen."

door Robert Schenkel,
Robert is actief bij Duurzaam
Lopikerwaard en werkzaam
bij Stedin

Wattpiek (Wp), wat betekent dat?

Wattpiek (Wp) is een meeteenheid die gehanteerd wordt om het vermogen van zonnepanelen aan te geven. Hierbij is gemeten onder internationaal vastgestelde standaarden:

- Sterkte van het licht, kWh/m²
- Richting van het invallende licht
- Zonnespectrum (luchtmassa)
- Temperatuur: 25°C

Deze Wattpiek-waarde wordt gehanteerd om zonnepanelen met elkaar te vergelijken.

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Waar moet je rekening mee houden?

PV panelen en de aansluiting

Je wilt graag PV panelen; maar hoeveel panelen kan je maximaal plaatsen met jouw huidige elektriciteitsaansluiting?

Allereerst moet je weten wat de waarde is van de hoofdzekeringen van je aansluiting op het elektriciteitsnet.

Dit staat op de factuur of is bij de netbeheerder op te vragen.

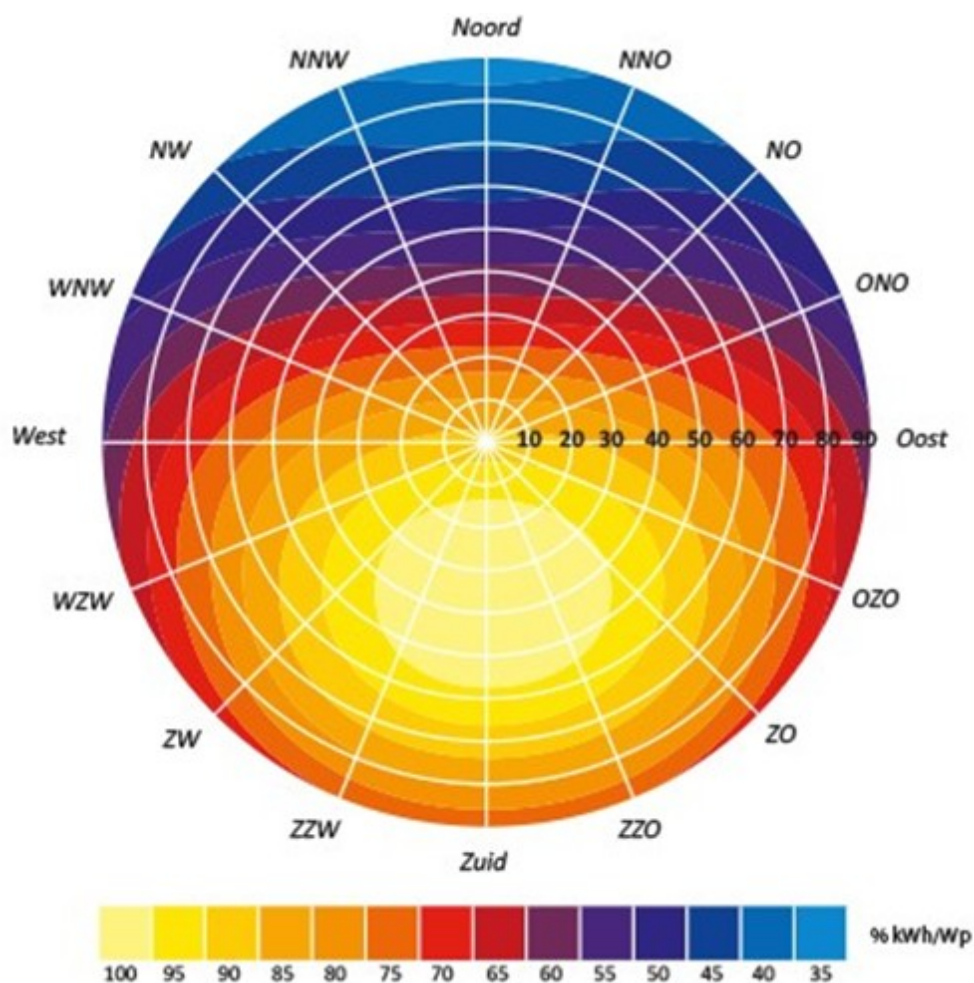
Om eenvoudig te bepalen hoeveel panelen je maximaal kan plaatsen, het volgende rekenvoorbeeld:

De netspanning is 230 V, de hoofdzekeringen zijn bijvoorbeeld 3 x 25 ampère. Je kunt dan theoretisch $3 \times 25 \times 230 = 17.250$ Wp (Wattpiek) totaal aan zonnepanelen op het dak leggen.

Als je het totale vermogen deelt door de Wp van een paneel dan heb je het aantal PV panelen dat je kunt plaatsen.

Bij zonnepanelen van 300 Wp is dat dan: $17.250/300 = 57,5$ panelen. In de praktijk kan er vaak 10% panelen meer geplaatst worden. Dit, omdat de panelen nooit 100% opwekken, de omvormer energie verbruikt en er ook altijd wel energie verbruikt wordt in de woning of het bedrijf. Daar komt nog bij dat de oriëntatie van de panelen en de hellinghoek ook een rol spelen. De opbrengst van zonnepanelen is het grootst als ze onder een hoek van 35 à 40 graden op het zuiden gericht liggen. Ligging van de panelen op het oosten of het westen dan is de opbrengst ongeveer 15 % lager en op het noorden is dit 40 % lager.

Op een plat dak kunnen de zonnepanelen in principe in iedere richting en onder iedere hoek geplaatst worden.

Wil je meer zonnepanelen plaatsen dan dat er op de aansluiting aangesloten kunnen worden?

Dan moet bij de netbeheerder een verzwaring aangevraagd worden voor de hoofdzekeringen. Hier zijn eenmalige kosten aan verbonden. Om een indicatie te geven wat deze kosten zijn is er een rekentool waar je dit inzichtelijk kunt maken (zie link hiernaast). Maar er zijn ook vaste kosten die maandelijks terug komen, zie link hiernaast).

Een elektriciteitsaansluiting t/m 3 x 80 ampère wordt aangesloten op de netkabel die in de straat ligt. Een aansluiting groter dan 3 x 80 ampère is een grootverbruik aansluiting, hiervoor geldt geen salderingsregeling.

Een elektriciteitsaansluiting van 3 x 100 ampère t/m 3 x 250 ampère moet aangesloten worden in het dichtsbijzijnde transformatorstation van de netbeheerder. Als dit transformatorstation wat verder weg staat worden de kosten hoger. Boven de 25 meter betaal je namelijk een extra bedrag per meter.

Als de aansluiting nog groter moet worden dan 3 x 250 ampère, dan moet je zelf een transformatorstation laten plaatsen.

Zo'n transformatorstation wordt vaak gehuurd, inclusief storingsdienst.

Dit transformatorstation wordt aangesloten op het elektriciteitsnet van 10.000 volt. Het is dan ook weer de vraag, waar ligt de 10 kV kabel waar de aansluiting naar toe gegraven moet worden, wat is de afstand? Want boven de 25 meter zijn er extra kosten per meter.

Bij grotere PV installaties is het daarom goed een adviseur in de hand te nemen die alle kosten en baten op een rijtje kan zetten.

De terugverdientijd blijkt meestal rond de 7 jaar te liggen.

Rekentool:
<https://www.stedin.net/zakelijk/aansluiting/aansluiting-aanpassen>

Vaste kosten:
<https://www.stedin.net/tarieven>

foto: compactstation, in verschillende kleuren te krijgen, ca 2,5m x 3m groot.

Minigids Vlinders van Nederland en België

Vlinders herkennen, 79 soorten in een oogopslag (Paperback)

Met deze handige uitvouwkaart leer je in een oogopslag alle Nederlandse dagvlinders herkennen. Afmetingen, determinatiekenmerken en vliegtijden maken herkenning extra makkelijk. Alle dagvlinders die je in Nederland kunt zien. Met tips voor het herkennen van moeilijke soorten. Praktische uitvouwkaart in handig formaat. € 7,95.

Te bestellen via: <https://www.vlinderstichting.nl/service-en-vragen/vlinderwinkel/producten/product/?prod=169>

MINIGIDS Vlinders

VLINDERS HERKENNEN | 79 SOORTEN IN EEN OOGOPSLAG

KNNV UITGEVERIJ

Vlinderstichting

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

Joop van Vliet vertelt

Lopikerwaard in Oorlogstijd

Na de oorlog is er in de Lopikerwaard steeds aandacht geweest voor de oorlogsgeschiedenis en zijn er plaatselijke publicaties geweest. In Jaarsveld was tot 2010 nog weinig bekend over de drie Jaarsveldse militairen die in de oorlog zijn omgekomen. En er was geen herdenkingsplaats.

Er is toen door de Stichting Jaarsveld Oorlogs Gedenkteken een monument opgericht voor deze mannen en onthuld op 18 augustus 2012. Deze stichting heeft toen het initiatief genomen om een boek uit te geven met gegevens en foto's over de minder bekende gebeurtenissen in de waard. Dit boek is goed ontvangen en voorziet in een behoefte. Met als gevolg dat er nu een vervolg op het programma staat. Men hoopt dit op 5 mei a.s. te presenteren.

Omdat er door het eerste boek al veel bekend is geworden zullen er nu aanvullingen zijn. Bijvoorbeeld zal er meer aandacht zijn voor de plaatselijke militairen die tijdens de mobilisatie in 1939 op moesten komen en in mei 1940 in dienst waren.

Wonen en werken

Het is te begrijpen dat het vooral voor mensen die hier later zijn komen wonen en voor de jeugd moeilijk is voor te stellen hoe de mensen voor en tijdens de oorlog woonden en leefden.

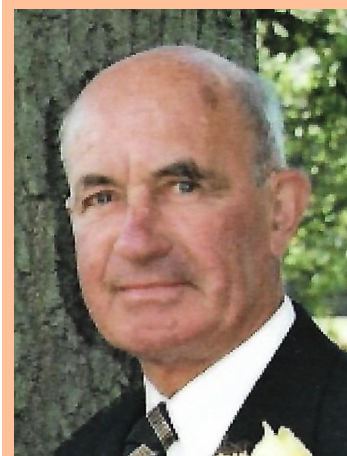
Daarom wordt daar ook extra aandacht aan geschonken. Want voor de oorlog was het echt crisis, dus niet wat men nu crisis noemt. Toen merkte iedereen dat het crisis was. *(redactie: De coronacrisis wordt hier buiten beschouwing gelaten.)* Er waren veel mensen die geen vast werk hadden. Dikwijls deden ze dan seizoenwerk. Dat betekende dat er in de winter weinig of geen inkomsten waren. De boeren kregen voor hun producten zo weinig dat er heel veel bedrijven failliet zijn gegaan. Er woonden veel grote gezinnen in kleine woningen. De huizen waren niet geïsoleerd. Slechts één kachel (hout of steenkool) was de verwarming voor het hele huis en er werd op gekookt. Er was geen stofzuiger, koelkast, wasmachine, vaatwasser, droger enz. Alles was handwerk, want er waren ook nog geen tractoren. Alleen een schop, riek, handzaag enz.

Vervoer

Het vervoer ging met paard en wagen, per boot, bakfiets, transportfiets, handkar enz. Ook voor de middenstanders. Waar nu nog één supermarkt is waren toen tientallen winkels en winkeltjes. Bakkers, slaggers, kruideniers enz. bezorgden aan huis. Het voordeel was dan dat ze gelijk het nieuws uit het dorp of de stad konden doorgeven. Want niet veel mensen hadden radio en telefoon was helemaal een uitzondering. Televisie bestond nog niet en van social media was nog helemaal geen sprake. Dat had als gevolg dat er meer buurpraatjes plaats vonden.

De taal

Ook de taal die toen werd gebruikt is grotendeels verdwenen. Er zijn natuurlijk wel woorden en zinnen uit die tijd te noemen, maar de uitspraak is moeilijk op te schrijven. Dat moet je horen. Als je wilt zeggen "ik weet het niet" dan wordt dat in het dialect

door Joop van Vliet

**75 JAAR
VRJHEID**

Joop van Vliet en Bertus de Groot schreven samen "Lopikerwaard in Oorlogstijd", deel 2: "Schetsen over de crisis en oorlog". Rondom de viering van 75 jaar Vrijheid wordt dit boek gepresenteerd.

Op verzoek van de redactie heeft Joop van Vliet voor dit Magazine een voorproefje geschreven.

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

.... Duizenden stadskinderen hebben langere of korte tijd op het platteland mogen leven en aansterken.

Werkgroep Behoud Lopikerwaard

veranderd in één woord nl. "kwitnie". Een ander voorbeeld: "heb je hem?" wordt "hejjum?".

Het Nederlands is een beetje aan het verdwijnen om plaats te maken voor Engels. Er bestaan nu beroepen als supervisor, advisor, controller, influencer, mediator enz.

In de stad Utrecht verhuisde de universiteit naar "De Uithof". Dat was wel een heel oubollige naam vonden de professoren. Dus nu heet het "Science Park". In Utrecht kende men ook het Stationsplein. Dat was ook niet meer van deze tijd en nu is het "Healthy Urban Quarter" geworden. Als je vroeger zoiets bedacht zei men "Lust je nog peultjes?"

Hulp aan de medemens

Aan het begin van de oorlog in mei 1940 werd de Lopikerwaard gelijk al overspoeld met evacués en vee. Benschop was toen een dorp met 1.900 inwoners. Toch ving men daar 2.600 evacués op uit Buurmalsen en Veenendaal. En er kwamen ook nog een paar duizend terugtrekkende militairen enige malen overnachten. Overzicht van de aantallen evacués in de Lopikerwaard:

Montfoort: 2.500 uit Buren en Veenendaal, IJsselstein: 4.300 uit Tiel en Veenendaal, Willeskop: 2.900 uit Tiel en Veenendaal, Polsbroek; 600 uit Veenendaal, Hoenkoop: 600 uit Buren Lopik/Jaarsveld: 1.900 uit Wadenoijen en Drumpt en ook in Lopik/Jaarsveld: ± 4.000 stuks vee in de uiterwaarden.

Op andere plaatsen werd ook vee ondergebracht. De evacuatie waren voor deze mensen gelukkig van korte duur. Tegen het einde van de oorlog kwamen er opnieuw evacués naar onze streek.

Gedurende de oorlog was er in de Lopikerwaard ook plaats voor honderden onderduikers, wat gelukkig goed is afgelopen. Want als het uitkwam dat je onderduikers hielp werd je daar zwaar voor gestraft door de bezetters.

Duizenden stadskinderen hebben langere of korte tijd op het platteland mogen leven en aansterken. Zo ook ontelbare vrouwen en kinderen die hier nog wat voedsel konden bemachtigen, omdat de bewoners ook van hun karige rantsoen toch nog wat weggaven.

Er waren zwarthandelaren en een paar boeren die gruwelijk misbruik maakten van de ellende van de hongerende medemens. Jammer dat er in de media praktisch alleen wordt gesproken over die boeren die gouden horloges en ringen aannamen in ruil voor eten. De werkelijkheid is dat nagenoeg onze hele plattelandsbevolking alles heeft gedaan wat in hun vermogen lag om de medemens te helpen.

Bevrijders

Aan het eind van de Slag om Arnhem zijn de Britse parachutisten de Rijn overgestoken. Hierbij zijn er nogal wat omgekomen. Door de stroming van de rivier dreven de lichamen de Rijn en de Lek af tot in onze omgeving en spoelden hier aan. Zo is er een aangespoeld in Lopik en een in Willige Langerak. De luchtoorlog is ook voor ons heel tastbaar geweest. Er zijn hier heel wat slachtoffers gevallen (zie het overzicht hieronder). In totaal 42 jonge mannen. Dikwijls kwamen zij van ver zoals het Verenigd Koninkrijk, Verenigde Staten, Canada, Australië, Nieuw Zeeland, Zuid Afrika en Rhodesië. We zullen hen blijvend gedenken.

vliegtuig	datum	waar	doden
Wellington	08-11-'41	Haastrecht	3
Spitfire	15-03-'42	Lopikerkapel	1
Wellington	06-06-'42	Benschop	6
Wellington	26-06-'43	Hekendorp	3
Stirling	29-06-'43	Heeswijk	6
Stirling	04-02-'43	Blokland	8
Stirling	04-02-'43	Benschop	3
Lancaster	04-09-'43	Benschop	5
Halifax	22-06-'43	Jaarsveld	5

Hét bruisende middelpunt van Benschop

Dorpshuis XXL is het bruisende middelpunt in Benschop. Uitnodigend, gezellig en makkelijk bereikbaar. Multifunctioneel en sfeervol. Daarmee is het een uitstekende accommodatie voor activiteiten als vergaderingen, voorstellingen, manifestaties, feesten, partijen en grootse evenementen.

- **Sfeervolle bar**
- **Moderne keuken**
- **Gastvrijheid en sfeer**
- **Zaalverhuur**
- **Catering**

lets
bijzonders te
vieren? Kom
eerst eens
met ons
praten.

uw gastheer Adri de Korte

Oranje Nassaustraat 31, 3405 XJ Benschop,
telefoon 0348-451471 • 06-41471506
www.dorpshuisxxl.nl • info@dorpshuisxxl.nl

RECREATIE LANDSCHAP ROSENBOOM

Kamperen midden in de Lopikerwaard. Ruime plaatsen. Verwarmd sanitair. Verhuur van kano's en fluisterboten. Wandel- en fietsroutes. Uitkijktoren. Gasterij. Oplaadpunt.

www.recreatielandschaprosenboom.nl

Benedeneind Zuidzijde 283A • Benschop

Bel met Kees: 06-13712125 of met Lenie: 06-22865608

(b.g.g.: Marjolein: 06-18032051)

***Ben je op zoek naar
een hypotheek die
past bij jouw
situatie?***

***Bel 0348 -559 559 of mail
financieel.advies@rabobank.nl***

Kom maar op met de toekomst

Gratis
hypotheek
oriëntatie
gesprek

Rabobank